

**Elektroonikaromud –
ELi tegevus ja
lahendamist vajavad
ülesanded**

EUROOPA
KONTROLLIKODA

2021

Sisukord

	Punkt
Kokkuvõte	I–VII
Sissejuhatus	01–17
Poliitika kontekst	01–10
Ülesanded ja kohustused	11–14
Elektroonikajäätmed, Euroopa roheline kokkulepe ja ringmajandus	15–17
Ülevaate ulatus ja käsitlusviis	18–19
ELi raamistik elektroonikaromudega tegelemiseks	20–27
EL kogub ja taaskasutab rohkem elektri- ja elektroonikaseadmete romusid kui enamik teisi maailma piirkondi	20–21
Elektroonikajäätmete kogumine ja taaskasutamine ELis on aja jooksul paranenud	22–23
EL saavutas varasemad kogumise ja taaskasutamise sihtarvud ja seadis endale seejärel raskemini saavutatavad sihtarvud	24–27
Komisjoni meetmed ELi elektroonikaromude poliitika parandamiseks	28–37
EL on kohandanud oma elektroonikaromusid käsitlevaid õigusakte	28–32
Komisjon on hinnanud poliitika rakendamist ja algatanud rikkumismenetlusi	33–37
Probleemid ELi elektroonikaromude käitlemisel	38–60
Elektroonikaromude käitlemise praeguste nõuete rakendamine	38–43
Võitlus kuritegeliku tegevuse vastu elektroonikaromude käitlemisel	44–52
Elektroonikaromude kogumise, ringlussevõtu ja korduskasutamise edasine suurendamine	53–60

Kokkuvõtvad märkused

61–63

Lisad

I lisa. Kokkuvõtte ELi elektroonikaromude taaskasutamise ja ringlussevõtu eesmärkidest

II lisa. Andmed elektroonikaromude kogumise ja taaskasutamise kohta

III lisa. ELi liikmesriikides elektroonikaromude kohta tehtud auditid

Akronüümid ja lühendid

Mõisted

Ülevaate koostajad

Kokkuvõte

I Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmeteks (ehk elektroonikajäätmeteks või elektroonikaromudeks) nimetatakse mitmesuguseid elektri- ja elektroonikaseadmeid, mis ei ole enam kasutajate jaoks väärtuslikud või ei täida enam oma algset otstarvet. Sellised jäätmed sisaldavad sageli ohtlikke aineid, mis muudavad need keskkonnale kahjulikuks. Elektroonikaromud sisaldavad sageli ka metalle ja plasti, mida kasutatakse uute toodete toorainena, ning neid saab seetõttu taas ringlusse võtta.

II Käesolev dokument ei ole auditaruanne, vaid ülevaade, mis põhineb peamiselt avalikult kättesaadaval teabel ja spetsiaalselt ülevaate koostamiseks kogutud materjalil. Selles keskendutakse Euroopa Liidu (EL) rollile ja võetud meetmetele, eesmärgiga lahendada ELis elektroonikaromude käitlemisega seotud probleeme. Ülevaates kirjeldatakse ELi vastust elektroonikaromude probleemile ning tuuakse välja mõned peamised elektroonikaromude direktiivi rakendamisega seotud probleemid. Käesoleva ülevaate avaldamine 2021. aasta esimeses kvartalis annab Euroopa Komisjonile (edaspidi „komisjon“) võimaluse võtta selle sisu arvesse 2021. aasta viimasesse kvartalis kavandatud ringmajanduse elektroonikaalgatuse väljatöötamisel.

III EL võttis esimese elektroonikaromude direktiivi vastu 2003. aastal ja asendas selle 2012. aastal uuega. Direktiiviga kehtestati laiendatud tootjavastutuse põhimõte, mis põhimõtte „saastaja maksab“ kohaselt kohustab elektri- ja elektroonikaseadmete tootjaid rahastama elektroonikaromude käitlemist. Elektroonikaromude direktiiv ergutab ka tootjate ja ringlussevõtjate vahelist koostööd, et parandada tootedisaini nii, et see hõlbustaks korduskasutamist ning elektroonikaromude komponentide ja materjalide demonteerimist ja taaskasutamist. Lisaks sisaldab see mitut sihtarvu elektroonikaromude kogumiseks ja taaskasutamiseks. ELi ja rahvusvahelise õigusega on keelatud ohtlike elektroonikajäätmete eksport riikidesse, mis ei ole Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) liikmed.

IV 2019. aastal avaldas komisjon teatise Euroopa rohelise kokkuleppe kohta, millega toetatakse ELi majanduse ajakohastamist, materjalikasutuse vähendamist ja korduskasutamise suurendamist (võrreldes ringlussevõtuga). 2020. aastal avaldas komisjon uue ringmajanduse tegevuskava. Kavas määratletakse elektroonika- ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) seadmed kiiret tegutsemist nõudvate toodetena ning sellega edendatakse paremat tootedisaini, tarbijate võimestamist ja ringlust tootmisprotsessides.

V Leidsime, et ELis on elektroonikaromude käitlemise raamistik edumeelsem kui maailma teistes piirkondades. ELi liikmesriigid koguvad ja taaskasutavad keskmiselt rohkem elektroonikaromusid kui enamik kolmandaid riike. EL tervikuna on täitnud oma varasemad elektroonikaromude kogumise ja taaskasutamise sihtarvud, kuigi mõnes liikmesriigis jäi 2016. aastaks seatud kogumise sihtarv saavutamata. EL on seejärel seadnud endale raskemini saavutatavad kogumise ja taaskasutamise sihtarvud.

VI Tegime samuti kindlaks, et EL on parandanud elektroonikajäätmeid käsitlevaid õigusakte, vaadates läbi nii eesmärgid, elektroonikajäätmete liigituse kui ka aruandluskorra. Komisjon on hinnanud poliitika rakendamist ja algatanud liikmesriikide vastu rikkumismenetlusi.

VII Märgime, et ELi elektroonikajäätmete käitlemisel on endiselt probleeme. Üks neist on elektroonikaromude käitlemise praeguste nõuete rakendamine. Teine puudutab puudusi elektroonikajäätmete käitlemisel, nendega ebaseaduslikku kauplemist ja muud liiki kuritegevust. Lisaks seisab EL silmitsi ülesandega suurendada veelgi elektroonikajäätmete kogumist, ringlussevõttu ja korduskasutamist.

Sissejuhatus

Poliitika kontekst

01 „Elektri- ja elektroonikaseadmete romudeks (ka elektroonikaromudeks) nimetatakse mitmesuguseid elektri- ja elektroonikaseadmeid, mis ei ole enam kasutajate jaoks väärtuslikud või ei täida enam oma algset otstarvet“¹. See hõlmab mitmesuguseid seadmeid alates väikestest kodumasinatest ja IT-seadmetest kuni suurte seadmeteni, nagu päikesepaneelid ja sularahaautomaadid. Samas ei hõlma need patareisid/akusid, mida ELis reguleeritakse eraldi õigusaktidega.

02 Kui elektroonikaromusid nõuetekohaselt ei käidelda, on need keskkonnale kahjulikud, sest sisaldavad väga mürgiste ainete keerukaid kombinatsioone. Töötlemata elektroonikaromude põletamisel võib eralduda ohtlikke kemikaale, näiteks dioksiine². Alates 2003.aastast piirab EL sellistes seadmetes teatavate metallide (nt plii ja elavhõbe) kasutamist³, kuid vanades toodetes võib neid siiski esineda.

03 Elektroonikajäätmete nõuetekohane käitlemine võib tuua märkimisväärset majanduslikku kasu ja vähendada nõudlust toorainete järele. Näiteks üks tonn nutitelefone sisaldab umbes 100 korda rohkem kulda kui üks tonn kullamaaki⁴. Elektroonikaromud võivad sisaldada ka muid olulisi metalle, nagu vask, nikkel, indium ja pallaadium⁵. Elektroonikajäätmete ringlussevõtt aitab kaasa ka kliimamuutuste leevendamisele, kuna sellega välditakse kasvuhoonegaaside heidet, mis tekib uute

¹ Gill, Gitanjali Nain, „[Electronic waste.](#)“ *Encyclopaedia Britannica*, mai 2016.

² Perkins, Devin N.; Brune Drisse, Marie-Noel; Nxele, Tapiwa; Sly, Peter D. „[E-Waste: A Global Hazard](#)“. *Annals of Global Health*, november 2014, lk 286-295.

³ [Direktiiv 2002/95/EÜ](#) (enam ei kehti) ja [direktiiv 2011/65/EL](#).

⁴ Maailma Majandusfoorum, „[A New Circular Vision for Electronics: Time for a Global Reboot](#)“, 2019.

⁵ INTOSAI, „[Auditing Waste Management](#)“, oktoober 2016, lk 16.

04 ELi võttis oma esimese elektroonikajäätmeid käsitleva õigusakti vastu 2003. aastal (esimene elektroonikaromude direktiiv¹⁰). Selles tugineti laiendatud tootjavastutuse põhimõttele ja ergutati kogumissüsteeme, mis võimaldasid tarbijatel oma elektroonikaromud tasuta tagastada (vt [1. selgitus](#)). 2012. aastal võttis EL vastu uuesti sõnastatud direktiivi (teine elektroonikaromude direktiiv)¹¹.

1. selgitus

Laiendatud tootjavastutus

Laiendatud tootjavastutuse põhimõtte kujutab endast põhimõtte „saastaja maksab“ praktilist rakendamist, mille puhul tootjad vastutavad oma toodete keskkonnamõju eest kogu nende olelusringi jooksul¹².

ELi jäätmete raamdirektiivis tähendab „tootja laiendatud vastutuse süsteem“ liikmesriikide kehtestatud meetmeid, millega tagatakse, et toodete tootjad kannavad käitlemise eest toote olelusringi jäätmeetapis rahalist või rahalist ja korralduslikku vastutust¹³.

Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad ja importijad ning liikmesriikides tegutsevad volitatud esindajad võivad elektroonikaromudega ka ise tegeleda, korraldades otse jäätmete kogumise ja sellele järgneva käitlemise. Samuti võivad nad osaleda kollektiivses süsteemis, näiteks luues ja rahastades (koos teiste tootjatega) tootjavastutusorganisatsiooni, mille ülesandeks on elektroonikaromude käitlemine.

¹⁰ Direktiiv 2002/96/EÜ.

¹¹ Direktiiv 2012/19/EL.

¹² Pouikli, Kleonik, „Concretising the role of extended producer responsibility in European Union waste law and policy“, *ERA Forum*. V. 20, veebruar 2020, lk 494.

¹³ Direktiivi 2008/98/EÜ artikkel 3.21.

05 Elektroonikaromude direktiivi kohaselt peavad liikmesriigid tagama süsteemide loomise elektroonikaromude tasuta tagastamiseks (lõppvaldajale)¹⁴. Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad rahastavad neid süsteeme proportsionaalselt oma vastava turuosaga seadmete liikide kaupa, tehes seda vastavalt konkreetsetes liikmesriigis kehtivale korrale, mis on kehtestatud kooskõlas jäätmete raamdirektiivis ja elektroonikaromude direktiivis¹⁵ sätestatud miinimumnõuetega.

06 Jäätmekäitlus on lai mõiste, mida kasutatakse igat liiki jäätmete kogumise, veo, taaskasutamise ja kõrvaldamise tähistamiseks¹⁶. Elektroonikaromude direktiiv sisaldab sätteid järgmiste elektroonikaromude käitlustoimingute kohta: elektroonikaromude liigiti kogumine, nõuetekohane töötlemine, elektroonikaromude saadetised, taaskasutamine (sh ringlussevõtt ja korduskasutamiseks ettevalmistamine) ning keskkonnahoidlik kõrvaldamine.

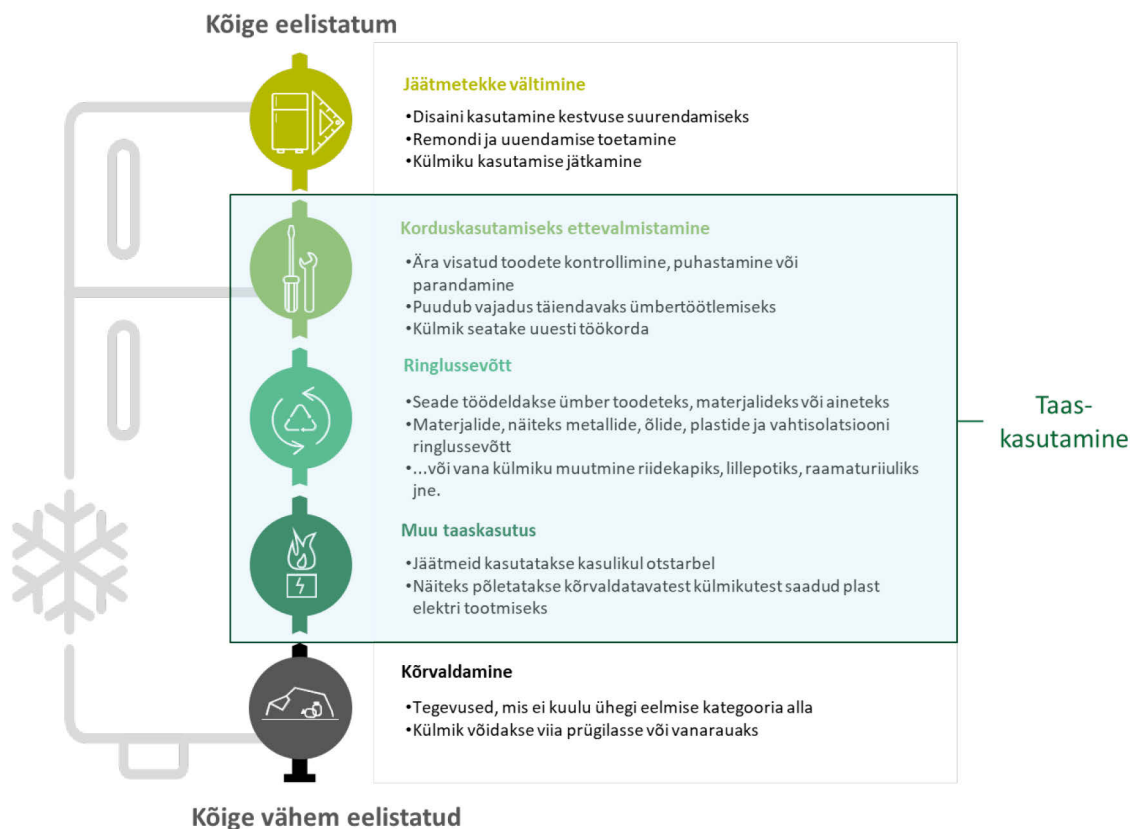
07 Elektroonikaromude direktiiviga ergutatakse ka jäätmete raamdirektiivi jäätmehierarhia kohaldamist. Jäätmehierarhiat arvesse võttes sätestatakse elektroonikaromude direktiivis tootjate ja ringlussevõtjate vaheline koostöö ja teabevahetus, et parandada tootedisaini nii, et see hõlbustaks korduskasutamist ning elektroonikaromude komponentide ja materjalide demonteerimist ja taaskasutamist. *Joonisel 2* esitatakse näiteid jäätmehierarhia kasutamisest külmiku näite varal.

¹⁴ Direktiivi 2012/19/EL artikkel 5.

¹⁵ Direktiivi 2008/98/EÜ artikli 8 punkt a.

¹⁶ Direktiivi 2008/98/EÜ artikkel 3.9.

Joonis 2. Näide: jäätmehierarhia kasutamine külmiku näitel varal

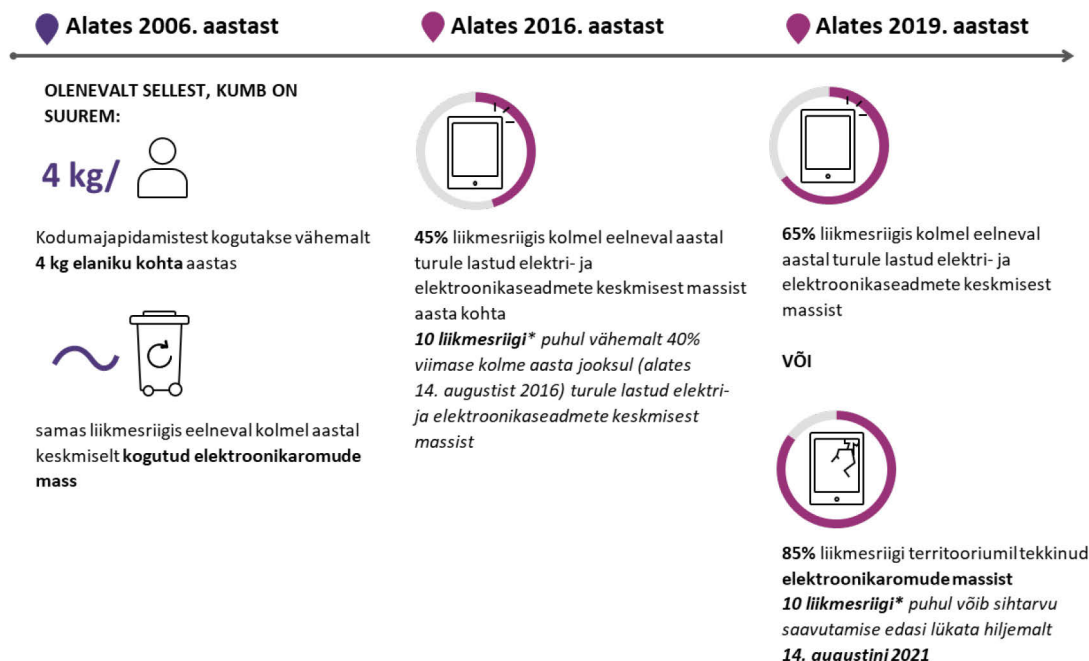

Allikas: Euroopa Kontrollikoda [jäätmete raamdirektiivi](#) põhjal.

08 Elektroonikaromude direktiivis on sätestatud elektroonikaromude kogumise sihtarvud (vt [joonis 3](#)) ning mitu taaskasutamise sihtarvu koos korduskasutamiseks ettevalmistamisele ja ringlussevõttule seatud miinimumeesmärkidega (vt [I lisa](#)). Taaskasutamine on seotud metallide ja metalliühendite ringlussevõtu ja taaskasutamisega ning energia tootmise eesmärgil põletamisega¹⁷.

¹⁷ Direktiivi 2008/98/EÜ II lisa.

Joonis 3. Elektroonikaromude direktiivil põhinevad elektroonikaromude kogumise sihtarvud

 Esimeses elektroonikaromude direktiivis sätestatud sihtarv

 Kehtivas elektroonikaromude direktiivis sätestatud sihtarvud

*BG, CZ, LV, LT, HU, MT, PL, RO, SI, SK

Allikas: Euroopa Kontrollikoda [direktiivi 2012/19/EL](#) ja [direktiivi 2002/96/EÜ](#) põhjal.

09 Keskkonna kaitsmiseks kehtestati elektroonikaromude direktiivis kogu liidu jaoks elektroonikaromude käitlemist puudutavad nõuded. Liikmesriigid võivad kehtestada kogutud elektroonikaromude töötlemise kvaliteedile täiendavad miinimumstandardid. Direktiiviga antakse komisjonile ka õigus võtta vastu rakendusakte, millega kehtestatakse elektroonikaromude töötlemise (sealhulgas taaskasutamise, ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise) kvaliteedi miinimumstandardid, mis põhinevad komisjoni volitusel tegutsevate standardiorganisatsioonide töö¹⁸.

¹⁸ Euroopa Komisjoni volitus M/518 – [Euroopa standardiorganisatsioonidele antud volitus elektroonikaromude valdkonnas](#), 24. jaanuar 2013.

10 Elektroonikaromude direktiivis on sätestatud, et elektroonikaromude vedu teistesse ELi liikmesriikidesse või kolmandatesse riikidesse võib toimuda ainult juhul, kui see on kooskõlas jäätmesaadetisi käsitlevate ELi õigusaktidega. Kolmandate riikide puhul on ELi õigusega keelatud ohtlike jäätmete väljavedu riikidesse, mis ei ole Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (OECD) liikmed¹⁹. Alates 2019. aastast on rahvusvahelise õigusega keelatud ka mitmesuguste ohtlike jäätmete, sealhulgas ohtlike elektroonikaromude eksport EList OECD-välistesse riikidesse²⁰.

Ülesanded ja kohustused

11 Poliitika kujundamine ja järelevalve elektroonikaromude poliitika rakendamise üle on Euroopa Komisjoni ülesanne (läbi keskkonna peadirektoraadi (DG ENV)). Komisjon võib ka alata rikkumismenetlusi liikmesriikide suhtes, kui need ei järgi ELi õigusakte. Euroopa Statistikaamet (Eurostat), mis on samuti üks Euroopa Komisjoni peadirektoraat, vastutab liikmesriikide kogutud andmete kogumise eest, mis puudutavad turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmeid, elektroonikaromude kogumist, elektroonikaromude taaskasutamist (sealhulgas ringlussevõtt ja korduskasutamiseks ettevalmistamine) ja eksporditud elektroonikaromusid, ning nende andmete järjepidevuse kontrollimise eest²¹. Lisaks annab Eurostat aru nende sihtarvude saavutamise kohta²².

12 EL rahastab elektroonikaromude alaseid teadusuuringuid ja suutlikkuse suurendamist ning on programmi „Horisont 2020“²³ kaudu eraldanud ligikaudu 100 miljonit eurot ja programmi LIFE kaudu üle 8 miljoni euro²⁴. ELi eelarvest rahastatakse Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi kaudu teataval määral ka üldist jäätmetaristut, kuid komisjoni avaldatud andmed ei võimalda kindlaks teha, kas osa neist vahenditest läheb elektroonikaromudega seotud taristule²⁵.

¹⁹ Määruse 1013/2006 artikkel 36.

²⁰ Ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli Baseli konventsiooni VII lisa.

²¹ Direktiivi 2012/19/EL artikkel 16 ning komisjoni rakendusotsus (EL) 2019/2193.

²² Vt Eurostat, „Waste statistics – electrical and electronic equipment“.

²³ Vt CORDISE andmebaas.

²⁴ Vt programmi LIFE projektide andmebaas.

²⁵ Euroopa Komisjoni avatud andmete portaali andmed Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Regionaalarengu Fondi kohta.

13 Liikmesriigid on elektroonikaromude direktiivi oma riigisisesse õigusesse üle võtnud ja kehtestanud selle rakendamiseks vajalikud protsessid. Nad esitavad andmeid ka Eurostatile.

14 Elektri- ja elektroonikaseadmete tootjad, maaletoojad (ja volitatud esindajad) liikmesriikides vastutavad selle eest, et ELi turule lastud tooted vastaksid ELi õigusaktidele, ning elektroonikaromude käitlemise rahastamise eest.

Elektroonikajäätmed, Euroopa roheline kokkulepe ja ringmajandus

15 2019. aastal avaldas komisjon teatise Euroopa rohelse kokkuleppe kohta. See on „peamiste poliitikasuundade ja meetmete esialgne tegevuskava“ eesmärgiga muuta „EL õiglaseks ja jõukaks ühiskonnaks, millel on kaasaegne, ressursitõhus ja konkurentsivõimeline majandus“²⁶. Mitme eesmärgi ja meetme hulgas nähti teatistes ette uus ringmajanduse tegevuskava. Ringmajanduses hinnatakse kõrgelt tooteid ja neis sisalduvaid materjale, mis tähendab jäätmete vähendamist miinimumini ja materjalide võimalikult ulatuslikku hoidmist majanduses²⁷. See hõlmaks materjalikasutuse vähendamist ja korduskasutuse suurendamist ringlussevõtu asemel ning suurendaks laiendatud tootjavastutust.

16 2020. aasta märtsis avaldas komisjon teatise „Uus ringmajanduse tegevuskava – puhtama ja konkurentsivõimelisema Euroopa nimel“²⁸. Selles määratletakse elektroonika- ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia (IKT) seadmed ühe peamise väärtusahelana, mis nõuab „kiireloomulisi, põhjalikke ja kooskõlastatud meetmeid“.

²⁶ COM(2019) 640 final, lk 2.

²⁷ Euroopa Parlamendi uuringuteenistus, „Closing the loop: New circular economy package“, jaanuar 2016, lk 2-3.

²⁸ COM(2020) 98 final.

17 Komisjon kavatseb 2021. aasta neljandas kvartalis esitada elektroonika ringalgatuse²⁹, mille eesmärk on edendada toodete pikemat kasutusiga ja mis peaks muu hulgas hõlmama järgmist³⁰:

- o reguleerivad meetmed, mis sisaldavad elektri- ja elektroonikaseadmete kavandamist ja mille eesmärk on parandada nende energiatõhusust, vastupidavust, parandatavust, ajakohastatavust, hooldatavust, korduskasutavust ja ringlussevõttu;
- o selliste elektroonika ja IKT-toodete prioriseerimine, mille puhul saab rakendada õigust seadme parandamisele, sealhulgas õigust vananenud tarkvara ajakohastamisele;
- o reguleerivad meetmed mobiiltelefonide ja sarnaste seadmete laadijate kohta;
- o elektroonikaromude kogumise parandamine, sealhulgas vanade mobiiltelefonide, tahvelarvutite ja laadijate jaoks kogu ELi hõlmava tagasivõtusüsteemi loomise kaalumise;
- o elektri- ja elektroonikaseadmetes leiduvaid ohtlikke aineid käsitlevate ELi eeskirjade läbivaatamine.

²⁹ COM (2020) 690 final, lisa.

³⁰ COM(2020) 98 final, punkt 3.1.

Ülevaate ulatus ja käsitusviis

18 Käesolevas ülevaates keskendutakse ELi rollile ja meetmetele seoses elektroonikaromudega. Dokumendis antakse ülevaade ELi meetmetest elektroonikaromude valdkonnas ning tuuakse esile elektroonikaromude direktiivi rakendamisega seotud peamised probleemid. Ülevaade hõlmab ajavahemikku alates 2012. aasta elektroonikaromude direktiivi jõustumisest (august 2012) kuni 2021. aasta jaanuarini. Keskendusime elektroonikajäätmete käitlemisega seotud probleemide kindlakstegemisele ELis. Kohtusime keskkonna peadirektoraadi (DG ENV) ametnikega ning vaatasime läbi ka järgnevad dokumendid:

- kontrollikoja³¹ ja liikmesriikide kõrgeimate kontrolliasutuste aruanded;
- Euroopa Komisjoni poliitikahindamised, eelkõige 2017. aasta lõpparuanne elektroonikaromude nõuetele vastavuse edendamise projekti kohta;
- Euroopa Parlamendi aruanded, sealhulgas Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse koostatud aruanded;
- teadlaste, mõttekodade ja valitsusväliste organisatsioonide väljaanded elektroonikaromude käitlemise kohta.

19 Käesolev dokument ei ole auditaruanne, vaid ülevaade, mis põhineb peamiselt avalikult kättesaadaval teabel ja spetsiaalselt ülevaate koostamiseks kogutud materjalil. See koondab ühtsesse dokumenti teabe ja teadmised elektroonikaromude poliitika olukorra kohta ELis ning ELi ees seisvate ülesannete kohta elektroonikaromude taaskasutamise parandamisel, aidates seega kaasa laiemale arutelule jäätmete vähendamise ja majanduse ringmajanduseks muutmise üle. Käesoleva ülevaate avaldamine 2021. aasta esimeses kvartalis annab Euroopa Komisjonile (edaspidi „komisjon“) võimaluse võtta selle sisu arvesse 2021. aasta viimasesse kvartalis kavandatud ringmajanduse elektroonikaalgatuse väljatöötamisel.

³¹ Eriaruanne nr 1/2020 („ELi tegevus ökodisaini ja energiamärgistuse valdkonnas: oluline panus energiatõhususe suurendamisse, mida vähendavad märkimisväärsed viivitused ja nõuete mittetäitmine“) eriaruanne nr 16/2019 („Euroopa keskkonnamajanduslikku arvepidamist saab muuta poliitikakujundajatele kasulikumaks“).

ELi raamistik elektroonikaromudega tegelemiseks

EL kogub ja taaskasutab rohkem elektri- ja elektroonikaseadmete romusid kui enamik teisi maailma piirkondi

20 Elektroonikajäätmeid käsitlevast ülemaailmsest statistikast nähtub, et ELis on nende kogumise ja töötlemise määr kõrgem kui enamikus teistes maailma piirkondades. Ülemaailmse elektroonikaromude statistika partnerluse andmed näitavad, et Euroopa (nii ELi kui ka ELi mittekuuluvad riigid) on maailmajagu, kus tekib kõige rohkem elektroonikaromusid inimese kohta. Samas on Euroopas elektroonikaromude kogumise ja ringlussevõtu määr ka kõige kõrgem. Euroopa tekitab ühe elaniku kohta Ameerika ja Okeaaniaga võrreldavas koguses elektroonikaromusid, kuid nende kogumise ja ringlussevõtu määr on üle nelja korra kõrgem (vt [tabel 1](#)).

Tabel 1. Elektri- ja elektroonikaseadmete romude maht, kogumine ja ringlussevõtt kontinenditi (2019)

Näitajaid		Aafrika	Põhja- ja Lõuna-Ameerika	Aasia	Euroopa	Okeaania
Elektroonikaromude kogus	Kokku (mln t)	2,9	13,1	24,9	12,0	0,7
	Inimese kohta (kg)	2,5	13,3	5,6	16,2	16,1
Andmed kogutud ja nõuetekohaselt ringlusse võetud elektroonikajäätmete kohta	Kokku (mln t)	0,03	1,2	2,9	5,1	0,06
	Osakaal jäätmete kogumahust (%)	0,9	9,4	11,7	42,5	8,8

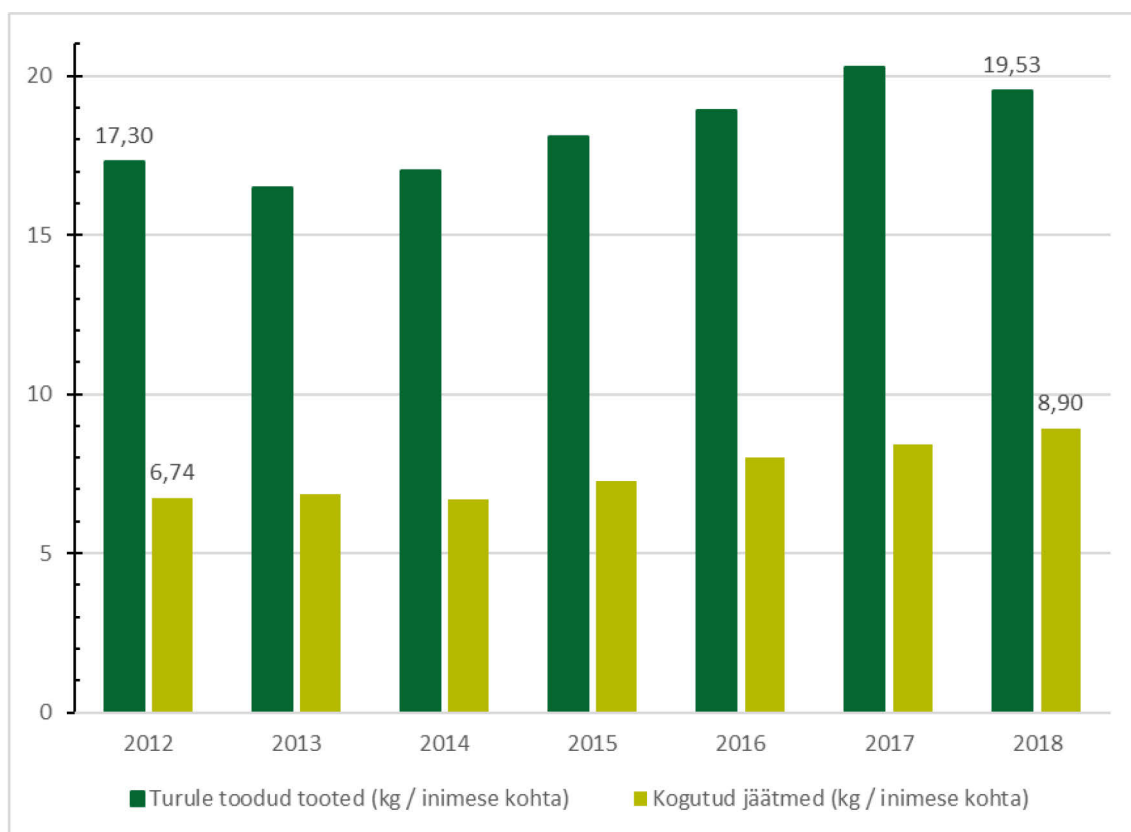
Allikas: Euroopa Kontrollikoda (andmete allikas [Global E-waste Monitor 2020](#)).

21 ELi liikmesriikide tulemused on üldiselt paremad kui enamikus ELi-välistes riikides, sealhulgas arenenud riikides, nagu Ameerika Ühendriigid ja Jaapan (vt [II lisa joonis 1](#)).

Elektroonikajäätmete kogumine ja taaskasutamine ELis on aja jooksul paranenud

22 Eurostati andmed näitavad, et ajavahemikul 2012–2018 on kogutud elektroonikaromude hulk inimese kohta ELis suurenenud (vt [II lisa joonis 4](#) ja [joonis 2](#)). Kättesaadavad andmed (2018. aasta seisuga) näitavad, et hoolimata liikmesriikidevahelistest erinevustest näitab ELi üldine suundumus elektroonikaromude kogumismäära suurenemist (võrreldes kolmel varasemal aastal turule lastud toodete keskmise kaaluga, vt [II lisa tabel 1](#)).

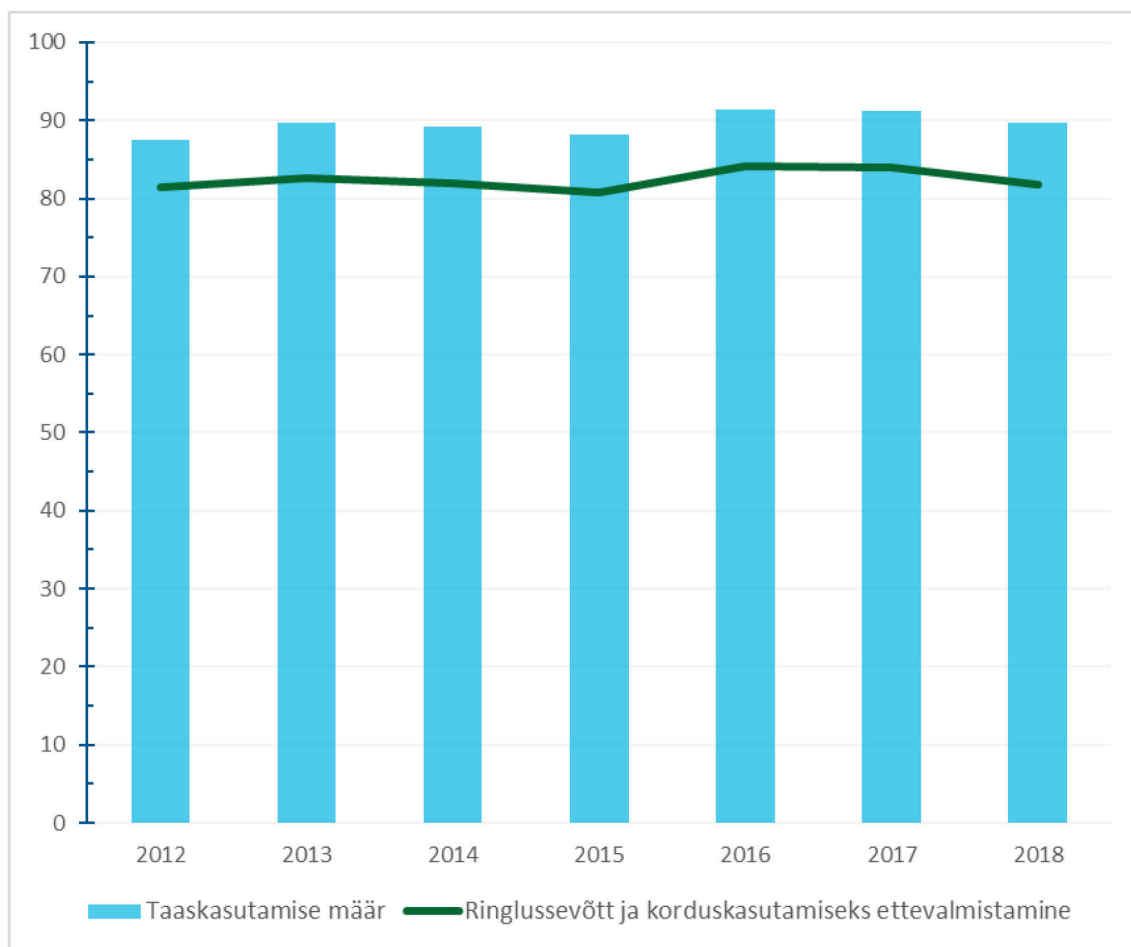
Joonis 4. Turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmed ning kogutud elektroonikaromud (EL 27, kg inimese kohta)

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Eurostati andmete põhjal.

23 Taaskasutamine hõlmab eri liiki toiminguid, nagu ringlussevõtt, korduskasutamiseks ettevalmistamine ja põletamine (jäätmete energiakasutus). Eurostati andmed näitavad, et ELis taaskasutati ajavahemikul 2012–2018 üle 87% kogutud elektroonikaromudest ja üle 80% võeti ringlusse (vt [joonis 5](#)).

Joonis 5. Elektroonikaromude taaskasutamise määr ning ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise määr (EL 27, %)

Märkus: Osakaal kogutud elektroonikaromudes.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Eurostati andmete põhjal.

EL saavutas varasemad kogumise ja taaskasutamise sihtarvud ja seadis endale seejärel raskemini saavutatavad sihtarvud

24 Ajavahemikuks 31. detsembrist 2006 kuni 31. detsembrini 2015 seadsid ELi liikmesriigid kodumajapidamistele eesmärgi koguda inimese kohta aastas keskmiselt vähemalt neli kilogrammi elektroonikaromusid³². Eurostati andmed näitavad, et peaaegu kõik ELi liikmesriigid olid selle eesmärgi 2015. aastaks saavutanud (vt [II lisa joonis 2](#)).

³² Direktiivi 2002/96/EÜ artikkel 5.5; direktiivi 2012/19/EU artikkel 7.1.

25 Alates 2016. aastast on minimaalne kogumismäär 45% kõigist elektroonikaromudest (mitte ainult kodumajapidamistest pärit elektroonikajäätmetest) ja see arvutatakse kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete keskmisest massist aasta kohta³³. Bulgaaria, Tšehhi, Läti, Leedu, Ungari, Malta, Poola, Rumeenia, Sloveenia ja Slovakkia suhtes kohaldati erandit, mis kohustas neid saavutama 2016. aasta augustiks kogumismääraks vähemalt 40%. Enamik liikmesriike saavutas eesmärgiks seatud 45% ja seda tegi ka EL tervikuna. Kahel liikmesriigil jäi aga eesmärk saavutamata ja mitme liikmesriigi tulemused kahel järgmisel aastal halvenesid, isegi kui need ületasid minimaalset sihtarvu (vt [II lisa joonis 3](#) ja [tabel 1](#)).

26 Alates 2019. aastast on igal aastal saavutatav minimaalne kogumismäär 65% asjaomases liikmesriigis kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete keskmisest massist või 85% kõnealuse liikmesriigi territooriumil tekkinud elektroonikaromude massist. Alates 2021. aasta jaanuaris ei olnud andmed elektroonikaromude kogumise kohta 2019. aastal veel kättesaadavad.

27 Eurostati andmed näitavad 2012. ja 2015. aastaks seatud ELi taaskasutamise ja ringlussevõtu eesmärkide saavutamist (vt [II lisa joonis 4](#) ja [joonis 5](#)). Alates 2018. aastast on elektroonikaromude taaskasutamise sihtarvud liigitatud erinevalt ja andmed nende saavutamise kohta ei olnud 2021. aasta jaanuari seisuga veel kättesaadavad.

³³ Direktiivi 2012/19/EL artikkel 7.1.

Komisjoni meetmed ELi elektroonikaromude poliitika parandamiseks

EL on kohandanud oma elektroonikaromusid käsitlevaid õigusakte

28 2012. aasta elektroonikaromude direktiivis säilitati 2003. aasta direktiivi põhijooned, kuid tehti mitu olulist muudatust. Nende hulgas oli uus elektroonikaromude liigitus, milles võeti kümne suhteliselt kitsa kategooria asemel kasutusele kuus avatud kategooriat.

29 Veel üks muudatus oli kogumiseesmärkide mõõtmiseks teistsuguse mõõtesüsteemi kehtestamine. 2003. aasta direktiivi kohaselt pidid kõik liikmesriigid saavutama kodumajapidamiste elektroonikaromude põhjal arvatud kogumiseesmärgi (4 kg elaniku kohta). 2012. aasta direktiivis 2016. ja 2019. aastaks kehtestatud kogumiseesmärgid põhinevad kõigil (ettevõtjate ja kodumajapidamiste) elektroonikaromudel. Need sihtarvud esitatakse kas protsendina liikmesriigis kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete keskmisest massist või protsendina liikmesriigi territooriumil tekkinud elektroonikajäätmete massist.

30 2017. aastal võttis komisjon vastu rakendusmääruse, millega kehtestatakse liikmesriigis turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete ning tekkinud elektroonikaromude massi arvutamise ühine metoodika, et ühtlustada elektroonikaromude aastase kogumismäära arvutamist liikmesriikides³⁴.

³⁴ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2017/699.

31 2018. aastal muudeti elektroonikaromude direktiivi³⁵ ja koondati andmete esitamise kohustused üheks iga-aastaseks elektrooniliseks aruandluseks, mis põhineb komisjoni kehtestatud vormil³⁶. Samal aastal jäätmete raamdirektiivis tehtud teise muudatusega kehtestati üldised miinimumnõuded laiendatud tootjavastutuse süsteemidele, sealhulgas elektroonikaromusid käsitlevatele³⁷, ning võimaldati tootja või maaletooja poolt tootjavastutusorganisatsioonidele makstavate tasude varieerimist vastavalt sellistele ökodisaini aspektidele nagu vastupidavus, parandatavus, ringlussevõetavus ja ohtlike ainete sisaldus.

32 2019. aastal võttis komisjon vastu õigusakti, millega ühtlustati liikmesriikide elektri- ja elektroonikaseadmete tootjate registrite formaat³⁸ ning kehtestati andmete kogumise ja aruandluse kord, mis täiendas 2018. aastal aruandluskorras tehtud muudatusi³⁹.

Komisjon on hinnanud poliitika rakendamist ja algatanud rikkumismenetlusi

33 2017. aastal viis komisjon läbi elektroonikaromude nõuetele vastamise edendamise projekti, milles ta hindas liikmesriikide vastavust elektroonikaromusid käsitlevatele õigusaktidele⁴⁰. Uuringus liigitati ELi liikmesriigid kolme rühma vastavalt sellele, kuidas nad olid hindamiskriteeriume täitnud (vt *joonis 6*)⁴¹.

³⁵ Direktiiv 2018/849.

³⁶ Direktiivi 2012/19/EÜ artikkel 16.6.

³⁷ Direktiivi 2008/98/EÜ artikkel 8a (mida on muudetud direktiiviga (EL) 2018/851).

³⁸ Komisjoni rakendusmäärus (EL) 2019/290.

³⁹ Komisjoni rakendusotsus (EL) 2019/2193.

⁴⁰ Euroopa Komisjon, „WEEE compliance promotion exercise – final report“, detsember 2017.

⁴¹ „WEEE compliance promotion exercise – final report“, detsember 2017, lk 76-84.

Joonis 6. Komisjoni hinnang liikmesriikide elektroonikaromude käitlemise poliitikale (2017)

Rühm A

Kvantitatiivsed kriteeriumid on hästi saavutatud JA rakendatud on tugev kogum kvalitatiivseid meetmeid

- Austria, Bulgaaria, Saksamaa, Ungari, Iirimaa, Leedu, Soome, Prantsusmaa, Hispaania, Ühendkuningriik

Rühm B

Kvantitatiivsed kriteeriumid on hästi saavutatud JA rakendatud on rida kvalitatiivseid meetmeid

- Belgia, Läti, Luksemburg, Madalmaad, Poola, Portugal, Slovakkia, Rootsi

Rühm C

Kvantitatiivseid kriteeriume ei ole hästi saavutatud / areng seisab VÕI kvalitatiivseid meetmeid on rakendatud vähe või üldse mitte

- Tšehhi, Horvaatia, Küpros, Taani, Eesti, Kreeka, Itaalia, Malta, Rumeenia, Sloveenia

Märkus: tulemused ei tähenda tingimata, et elektroonikaromusid käsitlevaid ELi õigusaktidest tulenevaid õiguslikke nõudeid ei oleks täidetud.

Allikas: [WEEE compliance promotion exercise 2017](#) (Elektroonikaromude nõuete täitmise edendamise projekt 2017).

34 Komisjoni aruandes toodi ka näiteid selle kohta, mida komisjon peab heaks tavaks, näiteks:

- vaba konkurents Bulgaaria elektroonikaromude käitlejate vahel koos kogumiskulude katteks makstavate summade jaotamisega vastavalt nende turuosadele;
- tootjate või tootjavastutusorganisatsioonide kohustuslikud investeeringud teavitus- ja teadlikkuse tõstmise kampaaniatesse Portugalis;
- töötlemisele kehtestatud kohustuslikud kvaliteedinõuded Iirimaa ja Prantsusmaal;
- Prantsusmaal kehtiv sularahamaksete keeld, mille eesmärk on parandada elektroonikaromude käitlemise jälgitavust ja võidelda nende ametlikust süsteemist „kadumise“ vastu;

- Austrias kasutatav elektri- ja elektroonikaseadmete ökomärgistus, mille eesmärk on lihtsustada nende parandamist;
- korduskasutatavate ja ühekordselt kasutatavate elektroonikaromude eraldamine Flandria (Belgia) esmastes ja teistes kogumispunktides.

35 Elektroonikaromude nõuetele vastavuse edendamise projekti raames anti ka soovitusi sellistes küsimustes nagu elektroonikaromude käitlemise juhtimine ja rahastamine, käitlemise tagamine, võitlus ebaseadusliku tegevuse vastu, teadlikkuse suurendamine, andmekvaliteet, laiendatud tootjavastutus, kogumistaristu, korduskasutamine ja tootedisain.

36 Komisjon on elektroonikaromude poliitikat hinnanud ka nõukogule ja Euroopa Parlamendile koostatud aruannetes ning iga kolme aasta tagant esitatavates aruannetes elektroonikaromude direktiivi rakendamise kohta (vt [joonis 7](#)).

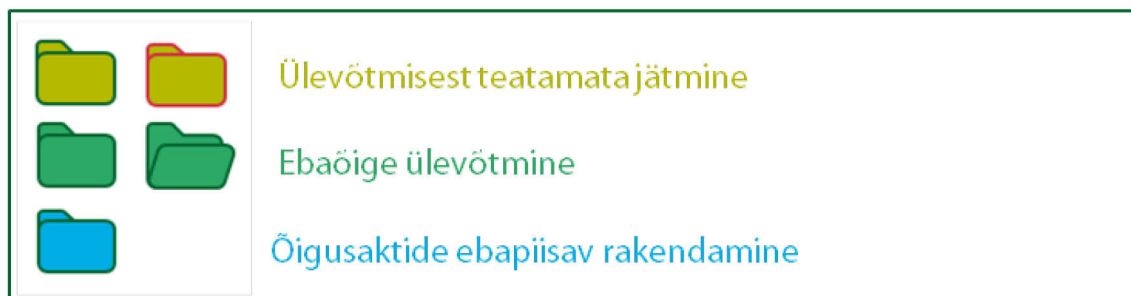
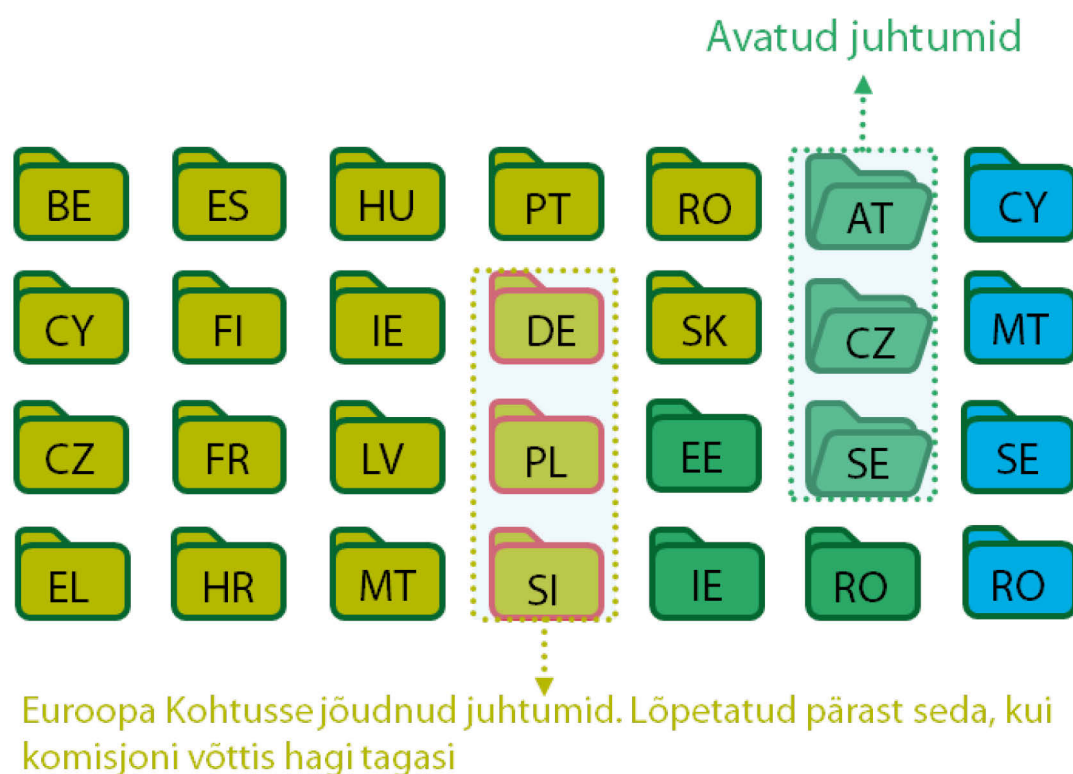
Joonis 7. Kokkuvõtte komisjoni valitud aruannetest, milles hinnatakse elektroonikaromude poliitikat

<u>12. juuli 2018</u> Rakendusaruanne Elektroonikajäätmeid käsitlevad direktiivid 2002/96/EÜ ja 2012/19/EL: 2013–2015	• Ainult seitse liikmesriiki võtsid 2012. aasta elektroonikaromude direktiivi üle ettenähtud tähtajaks (14. veebruar 2014). 2018. aastaks olid kõik selle üle võtnud. • Liikmesriigid üldiselt parandasid elektroonikaromude kogumise ja taaskasutamise määrasid, kuigi mõne liikmesriigi kohta andmed puudusid.
<u>18. aprill 2017</u> COM(2017) 171 final Aruanne elektroonikaromude direktiivi reguleerimisala läbivaatamise ja kogumiseesmärkide saavutamiseks antud tähtaegade läbivaatamise kohta	• Uued elektroonikaromude kategooriad ei muutnud elektroonikaromude direktiivi reguleerimisala. • 2019. aasta kogumiseesmärgid on ambitsioonikad, kuid saavutatavad, kui liikmesriigid võitlevad teatamata kogumise, nõuete mittejärgimise ja järelevalve puudumise vastu. • Elektroonikaromude kategooriate kohta kehtivate kogumiseesmärkide kasutamine suurendaks halduskoormust, oleks kahjulik ja segadusttekitav.
<u>18. aprill 2017</u> COM(2017) 173 final Aruanne taaskasutamise sihtarvude, elektroonikaromude korduskasutamiseks ettevalmistamise võimalike eraldi sihtarvude ning taaskasutamise sihtarvude arvutamise meetodi läbivaatamise kohta	• 2018. aasta taaskasutuse sihtarvud on sama ambitsioonikad kui varasemad. • ELi tasandi korduskasutamise eesmärk suurendaks halduskoormust. Liikmesriikide tasandi eesmärgid võiksid aga olla liikmesriikide aktiivse osaluse korral kasulikud.
<u>Aprill 2015</u> Uuring Elektroonikaromude taaskasutamise sihtarvud, korduskasutamiseks ettevalmistamise sihtarvud ja taaskasutamise sihtarvude arvutamise meetod	• 2018. aasta taaskasutuse sihtarvud on sama ambitsioonikad kui varasemad. • Taaskasutatud jäätmete kogus sõltub peamiselt kogutud kogusest. • Uued taaskasutamise sihtarvud ei motiveeri selliste materjalide taaskasutamist, mida leidub elektroonikaromudes vaid väikestes kogustes. • Korduskasutamise ja parandamise edendamiseks on väga oluline inimeste teadlikkus. • Korduskasutamise ja parandamise edendamisega tegelevad organisatsioonid peaksid elektroonikaromudele juurde pääsema kogumise varases etapis. • Edaspidi soovitatakse viia elektroonikaromude käitlemine vastavusse ELi ringmajanduse strateegiaga, eelkõige ökodisaini ja kriitilise tähtsusega toorainete osas.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda tabelis loetletud komisjoni aruannete põhjal.

37 Lisaks poliitika rakendamise hindamisele on komisjon algatanud liikmesriikide vastu seoses elektroonikaromude direktiiviga 28 rikkumismenetlust. Komisjon esitas Euroopa Kohtusse kolm hagi, mis puudutasid ülevõtmisest teatamata jätmist, ning võttis need tagasi pärast seda, kui kolm kõnealust liikmesriiki olid direktiivi üle võtnud. 2020. aasta detsembri seisuga oli endiselt menetluses kolm kohtuasja, mis puudutasid direktiivi ebaõiget ülevõtmist (vt *joonis 8*).

Joonis 8. Elektroonikaromude direktiiviga seotud rikkumismenetlused (2021. aasta jaanuari seisuga)

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Euroopa Komisjoni esitatud teabe põhjal.

Probleemid ELi elektroonikaromude käitlemisel

Elektroonikaromude käitlemise praeguste nõuete rakendamine

38 Elektroonikaromude direktiivis on sätestatud elektroonikaromude nõuetekohase töötlemise üldnõuded, mis hõlmavad järgmist⁴²:

- o kõikide vedelike eemaldamine;
- o teatavate ainete, segude ja osade eemaldamine sõltuvalt elektroonikaromude liigist (nt elektronkiiretorude eemaldamine televiisoritest, toonerikassettide eemaldamine printeritest);
- o elektroonikaromude ladustamise ja töötlemise rajatiste taristule kehtivad miinimumnõuded.

39 Elektroonikaromude direktiiv võimaldab liikmesriikidel täiendada neid üldnõudeid ka elektroonikaromude töötlemise kvaliteedi miinimumstandarditega ning selles nähakse ette elektroonikaromude töötlemise nõuete ühtlustamise kogu ELis⁴³. Komisjon alustas seda protsessi, volitades Euroopa Elektrotehnika Standardikomiteed (CENELEC) töötama välja ühised Euroopa standardid elektroonikaromude käitlemiseks⁴⁴.

⁴² Direktiivi 2012/19/EL artikkel 8,2, VII lisa ja VIII lisa.

⁴³ Direktiivi 2012/19/EL artikkel 8.5.

⁴⁴ Euroopa Komisjon, „Mandate M/518 – Mandate to the European Standardisation Organisations for Standardisation in the Field of Waste Electrical and Electronic Equipment“, 24. jaanuar 2013.

40 Aastatel 2014–2020 töötas CENELEC välja kolmteist standardit. Nende järgimine on vabatahtlik, kuigi komisjon võib elektroonikaromude direktiivi kohaselt kehtestada neil põhinevad kogu ELi hõlmavad kvaliteedi miinimumstandardid (2021. aasta jaanuariks ei olnud ta seda veel teinud). Standardid hõlmavad mitut elektroonikaromude kogumisega seotud valdkonda, nagu⁴⁵:

- o kogumine ja logistika;
- o töötlemine ja reostuse kõrvaldamine;
- o korduskasutamiseks ettevalmistamine.

41 Liikmesriigid vastutavad nõuetekohast kohtlemist käsitlevate kehtivate eeskirjade täitmise tagamise eest. Selleks kehtestatakse elektroonikaromude direktiiviga liikmesriikidele minimaalsed kontrolli- ja järelevalvenõuded, mis hõlmavad tootjate esitatud teavet, EList eksporditavate elektroonikaromude saadetiste kontrollimist ning käitlusrajatiste tegevust⁴⁶. Samuti võimaldab direktiiv liikmesriikidel nõuda elektri- ja elektroonikaseadmete tootjatelt ning elektroonikaromude tarnijatelt analüüside ja kontrollide kulude tasumist juhul, kui kahtlustatakse, et elektroonikaromude saadeti on ekslikult deklareeritud kasutatud elektri- ja elektroonikaseadmetena.

42 2017. aastal ei olnud 28 liikmesriigist 13-l kontrollikavasid, mis oleksid hõlmanud nii elektroonikaromude töötlemist kui ka kogumist, liikmesriikide ametiasutustel puudusid sageli ressursid suure arvu ettevõtjatega tegelemiseks ning nad ei teinud jäätmesaadetiste ekspordi puhul õiguslikult nõutavaid „samaväärsete töötlemistingimuste“ kontrolle⁴⁷ (vt ka punkt 10).

⁴⁵ CENELEC, „European Standards for Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE)“ (Euroopa elektroonikaromude standardid), 2017.

⁴⁶ Direktiivi 2012/19/EL artikkel 23.

⁴⁷ Kontrollikavad puudusid järgmistes liikmesriikides: Tšehhi, Taani, Ungari, Itaalia, Luksemburg, Portugal. Järgmistel riikidel olid ainult kogumis- või töötlemisplaanid: Belgia, Eesti, Rumeenia. Teavet kontrollikavade kohta ei leitud järgmiste liikmesriikide kohta: Küpros, Prantsusmaa, Kreeka, Sloveenia. Vt Euroopa Komisjon, „WEEE compliance promotion exercise – final report“, detsember 2017, lk 61–62, 74–75.

43 Mitme liikmesriigi kõrgeimate kontrolliasutuste tehtud auditid ja läbivaatamised on näidanud, et ELi riikidel on sageli raskusi jäätmekäitlust käsitlevate ELi õigusaktide rakendamisega. Leidsime kaheksa aruannet, milles käsitleti elektroonikaromude poliitika rakendamist ELis, ning ühe mitme kõrgeima kontrolliasutuse koordineeritud auditi, milles uuriti Euroopa jäätmesaadetiste määruse täitmise tagamist⁴⁸. Neis aruannetes tuvastati puudusi ELi elektroonikaromusid käsitleva poliitika rakendamisel (vt *III lisa*).

Võitlus kuritegeliku tegevuse vastu elektroonikaromude käitlemisel

44 Kurjategijatel on elektroonikaromude käitlemisega seotud ebaseaduslikuks tegevuseks erinevaid võimalusi. Ettevõtjad, kellele makstakse elektroonikajäätmete käitlemise eest, võivad oma kasumi suurendamiseks ladustada neid ebaseaduslikult koos tavajäätmetega, eemaldades mõnikord ainult nende väärtuslikud osad⁴⁹. Elektroonikaromusid veetakse ka ebaseaduslikult kolmandatesse riikidesse. Kõrgeimate Kontrolliasutuste Rahvusvahelise Organisatsiooni (INTOSAI) andmetel on ebaseadusliku või ebausaldusväärse jäätmekäitluse majanduslikud stiimulid suured, samas kui teolt tabamise oht on üldiselt väike⁵⁰. Ühes Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi koostatud aruandes leiti, et keskkonnakuritegude (sealhulgas jäätmetega seotud kuritegude) avastamise määr on madal ning teatavatel juhtudel on nende eest vastutusele võtmise näitajad nii väikesed, et need ei ole statistiliselt olulised⁵¹. Ühe teise eksperdiarvamuse kohaselt võib kriminaaltulu jäätmetööstuses olla võrreldav uimastikaubandusest saadava tuluga, kuid karistused on seejuures palju väiksemad⁵².

⁴⁸ EUROSAL, „Coordinated audit on the enforcement of the European Waste Shipment Regulation“, oktoober 2013.

⁴⁹ Rucevska *et al.*, „Waste Crime – Waste Risks: Gaps in Meeting the Global Waste Challenge“, A UNEP Rapid Response Assessment, UNEP ja GRID-Arendal, Nairobi ja Arendal, 2015, lk 8.

⁵⁰ INTOSAI, „Auditing Waste Management“, oktoober 2016, lk 41.

⁵¹ Euroopa Liidu Nõukogu, 14065/19. „Keskkonnakuritegusid käsitleva vastastikuse hindamise kaheksanda vooru lõpparuanne“, lk 12.

⁵² EnviCrimeNet ja Europol, „Intelligence Project on Environmental Crime (IPEC)“, veebruar 2015, lk 1.

45 Elektroonikaromude ebaseaduslik ladustamine ja neist väärtuslike osade eemaldamine on ELis oluline probleem. Näiteks avastasid Itaalia ametiasutused aastatel 2009–2013 299 ebaseaduslikku elektroonikaromude prügilat (näiteks metsades, tööstuspiirkondades ja põllumajandusmaal)⁵³. Ühel teisel juhul tabasid Hispaania ametiasutused elektroonikaromude ringlussevõtuga tegeleva ettevõtte, kes käitles märkimisväärses koguses elektroonikajäätmeid, kuid jättis need töötlemata (vt **2. selgitus**).

2. selgitus

Näide probleemidest elektroonikaromude käitlemisel ELis

Juulis 2020 vahistasid Hispaania ametiasutused Hispaanias Seville ühe elektroonikaromude ringlussevõtuga tegeleva ettevõtte viis juhti. Ametiasutused väitsid, et ettevõtte ei töötle saadud ohtlikke jäätmeid. Muu hulgas kogus ettevõtte kõik Andaluusias tekkinud jäätmeid, mis sisaldasid külmutusgaase, nagu külmikud, õhukonditsioneerid ja elektrilised veesoojendid (mis sisaldavad selliseid gaase isolatsioonimaterjalides). Need gaasid võivad olla eriti kahjulikud Maa osoonikihile ning kujutasid endast võimalikku ohtu rajatise töötajatele ja läheduses elavatele inimestele⁵⁴.

46 Eurostati andmetel koguvad ELi liikmesriigid elektroonikaromusid koguses, mis vastab vähem kui poolele turule lastud elektri- ja elektroonikatoodete kaalust (vt **II lisa joonis 3** ja **tabel 1**). Elektroonikaromude ebaseadusliku kaubanduse vastase võitluse projekti hinnangul ületab valesti käideldud kasutuselt kõrvaldatud elektroonikaseadmete kogus kümnekordselt nende elektroonikaromude koguse, mis eksporditakse ebaseaduslikult maailma teistesse piirkondadesse⁵⁵. Sama projekti raames hinnati 2015. aastal, et toonased 28 ELi liikmesriiki eksportisid igal aastal ligikaudu 400 000 tonni deklareerimata elektroonikaromusid, mis olid segatud

⁵³ Biffi, Laura; Ciafani, Stefano; Dodaro, Francesco; Pergolizzi, Antonio; Ceglie, Chiara; Longoni, Fabrizio; Lorusso, Luca, „I pirati dei RAEE – Dall’analisi dei fenomeni d’illegalità nella raccolta, gestione e riciclo dei rifiuti da apparecchiature elettriche ed elettroniche, alle attività di prevenzione e di contrasto“, Centro di Coordinamento RAEE/Legambiente, 2014, lk 11.

⁵⁴ Guardia Civil, „Cinco detenidos y dos investigados en una empresa de Sevilla dedicada al reciclaje electrónico“, 14. juuli 2020.

⁵⁵ Huisman *et al.*, „Countering WEEE Illegal Trade (CWIT) Summary Report, Market Assessment, Legal Analysis, Crime Analysis and Recommendations Roadmap“, august 2015, lk 16.

kasutatud elektri- ja elektroonikaseadmetega⁵⁶. See tähendab, et eksporditud kogus moodustas ligikaudu 10,5% neis 28 riigis 2015. aastal nõuetekohaselt kogutud elektroonikaromudest⁵⁷.

47 Teistesse ELi liikmesriikidesse veetavad elektroonikaromude saadetised peavad vastama jäätmesaadetisi käsitlevatele ELi õigusaktidele (eelkõige määrusele (EÜ) 1013/2006)⁵⁸. Nii ELi kui ka rahvusvahelise õiguse kohaselt on keelatud ohtlike elektroonikaromude eksport EList riikidesse, mis ei ole OECD liikmed⁵⁹. Liikmesriikide ametiasutuste abistamiseks sisaldab elektroonikaromude direktiiv nõudeid, mille eesmärk on eristada kasutatud elektri- ja elektroonikaseadmeid elektroonikajäätmetest⁶⁰.

48 Elektroonikaromude ebaseaduslikke saadetisi põhjustab sageli nende vale klassifitseerimine kasutatud seadmeteks⁶¹. Õigusaktides sätestatud nõuete täitmise vältimiseks näidatakse neid saadetisi seetõttu ekslikult kui tavapäraseid kaubandustehinguid (vt **3. selgitus**). Elektroonikaromude direktiivis on praegu sätestatud eeskirjad kasutatud seadmete ja elektroonikaromude eristamiseks, mida täiendavad ELi suunised⁶². Sellele, kuhu elektroonikaromusid veetakse, heitis valgust üks eksperiment, mille korraldas valitsusväline organisatsioon Basel Action Network. 2017. aasta aprillist kuni septembrini viis Basel Action Network 10 ELi liikmesriigi elektroonikaromude kogumispunktidest 314 kasutatud elektri- ja elektroonikaseadet, mis olid salaja varustatud GPS-jälgimisseadmega. 314-st jälgimisseadmega varustatud

⁵⁶ Huisman *et al.*, „Countering WEEE Illegal Trade: Summary Report“, 2015, lk 16.

⁵⁷ Eurostat, „Waste electrical and electronic equipment (WEEE) by waste management operations“ [ENV_WASELEE__custom_441774].

⁵⁸ Direktiivi 2012/19/EL artikkel 10.1.

⁵⁹ Määrus 1013/2006, OECD otsuse C(2001)107/final artikkel 36 ning Baseli konventsioon ohtlike jäätmete riikidevahelise veo ja nende kõrvaldamise kontrolli kohta (VII lisa).

⁶⁰ Direktiivi 2012/19/EL VI lisa.

⁶¹ Forti V. *et al.*, „The Global E-waste Monitor 2020:Quantities, flows and the circular economy potential“, ÜRO Ülikool (UNU) / ÜRO Koolitus- ja Teadusinstituut (UNITAR) – ühiselt korraldatud SCYCLE programm, Rahvusvaheline Telekommunikatsiooni Liit (ITU) & Rahvusvaheline Tahkete jäätmete Assotsiatsioon (ISWA), Bonn/Genf/Rotterdam, 2020, lk 14.

⁶² Direktiivi 2012/19/EL artikkel 23 ja VI lisa. Vt ka dokument „Correspondents' Guidelines No 1 on Shipments of Waste Electrical and Electronic Equipment (WEEE) and of used Electrical and Electronic Equipment (EEE) suspected to be WEEE“

seadmest jäid ELi 303, samas kui 11 veeti seitsmesse erinevasse OECD-välisesse riiki või territooriumile (Ghana, Hongkong, Nigeeria, Pakistan, Tansaania, Tai ja Ukraina)⁶³.

3. selgitus

Näide ebaseaduslikust elektroonikaromude saadetest

2020. aasta juunis paljastasid Hispaania ametkonnad oma Itaalia kolleegide ja Europolit toetusel organiseeritud kuritegeliku rühmituse, kes tegeles ohtlike jäätmete, sealhulgas elektroonikaromude ebaseadusliku veoga Kanaari saartelt. Rühmitus liigitas elektroonikaromud teadlikult kasutatud kaupadeks ja saatis need Aafrikas asuvatele ostjatele (2018. ja 2019. aastal kokku üle 750 000 kg elektroonikaromusid⁶⁴).

49 ELi jäätmesaadetiste määruses liigitatakse jäätmed kas „rohelisse“ nimekirja kuuluvateks (neile kehtivad vähem ranged veonõuded) või „kollase“ nimekirja jäätmeteks, mille suhtes kehtivad rangemad nõuded⁶⁵. Töötlemata elektroonikaromud, mis on tavaliselt ohtlikud, kuuluvad üldjuhul kollasesse nimekirja. Seitsme liikmesriigi ja Norra kõrgeimate kontrolliasutuste tehtud ühises auditis jäätmesaadetiste määruse nõuete täitmise tagamise kohta leiti, et ohtlikke jäätmeid (mis hõlmavad enamikku elektroonikaromude liike) imporditi ja eksporditi sageli kaubana või rohelisse nimekirja kantud jäätmetena, et vältida kollase nimekirja jäätmete suhtes kohaldatavaid rangemaid menetlusi ja keelde⁶⁶. 2021. aasta märtsi seisuga tegeles komisjon jäätmesaadetiste määruse⁶⁷ läbivaatamisega.

⁶³ Basel Action Network, „Holes in the Circular Economy: WEEE Leakage from Europe“, 2019, lk. 6.

⁶⁴ Europol, „2500 tonnes of waste trafficked from the Canary Islands to Africa“, 29. juuni 2020.

⁶⁵ Määruse nr 1013/2006 III ja IV lisa.

⁶⁶ EUROSAT, „Coordinated audit on the enforcement of the European Waste Shipment Regulation: Joint report based on eight national audits“, 2013, lk 6.

⁶⁷ Euroopa Komisjon: „Inception Impact Assessment: Waste Shipment – revision of EU rules“, 2020.

50 Rahvusvahelises kaubandusstatistikas ei tehta vahet kasutatud ja uute elektri- ja elektroonikaseadmete vahel⁶⁸. Elektroonikaromude ebaseaduslik vedu võib toimuda nende vale klassifitseerimise tõttu kasutatud seadmeteks (vt punkt 48). Maailma Tolliorganisatsiooni (WCO) hinnangul peaks see olukord muutuma, kuna harmoneeritud süsteemi nomenklatuuri viimasesse versiooni (mis jõustub 2022. aasta jaanuaris) on lisatud uus rubriik „Elektri- ja elektroonikajäätmed ja -jäägid“⁶⁹.

51 Ajavahemikus 2013–2015 teatasid liikmesriigid (sealhulgas Ühendkuningriik) Euroopa Komisjoni andmetel 2800 ebaseaduslikust jäätmesaadetisest (see hõlmab kõiki jäätmeliike)⁷⁰. Ajavahemikus 2014–2015 teatasid Euroopa riikide ja piirkondade (Austria, Tšehhi, Soome, Saksamaa, Iirimaa, Itaalia, Malta, Põhja-Iirimaa, Norra, Poola, Šotimaa, Sloveenia, Rootsi ja Wales) 14 keskkonnaametit 815 korral jäätmesaadetisi puudutavate nõuete rikkumisest, millest 99 olid seotud elektroonikaromude ebaseaduslike saadetistega⁷¹. Block Waste Research Projecti ekspertide aruandes hinnati, et 33% ELis aastatel 2010–2014 tekitatud ohtlikest jäätmetest (sealhulgas ohtlikud elektroonikaromud) ei olnud registreeritud töödeldud jäätmetena⁷².

52 WCO on alates 2009. aastast korraldanud DEMETERi operatsioone, kus toll ja muud ametiasutused kontrollivad ühiselt rahvusvahelistes lepingutes sätestatud kaubandusnõuete (nt jäätmekaubandusega seotud nõuded) täitmist. 2020. aastal osales operatsioonil DEMETER VI 73 tolliasutust ja mitu muud osalejat, nagu Euroopa Pettustevastane Amet (OLAF) ja Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet (Europol). Operatsiooni tulemusena arestiti 131 saadetist. Enamik neist juhtumitest puudutas

⁶⁸ Krings, Hanna, „International trade in second-hand electronic goods and the resulting global rebound effect“, MAGKS Joint Discussion Paper Series in Economics, No. 38–2015, Philipps-University Marburg, School of Business and Economics, Marburg, 2015, lk 7.

⁶⁹ Omi, Kenji, „Current situation, analysis and observations on waste control at borders by Customs.WCO Research Paper No. 50“, detsember 2020, lk 16. Vt ka Maailma Tolliorganisatsioon, „The new 2022 Edition of the Harmonized System has been accepted“, 8. jaanuar 2020.

⁷⁰ Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule jäätmesaadetisi käsitleva määruse (EÜ) nr 1013/2006 rakendamise kohta (COM(2018)762, lk 6).

⁷¹ Olley, Katie *et al.*, „IMPEL – TFS Enforcement Actions 2014–2015: Enforcement of the European Waste Shipment Regulation“, keskkonnaõiguse rakendamise ja jõustamise Euroopa Liidu võrgustik (IMPEL), lk 28–32.

⁷² Meneghini *et al.*, „An exploratory estimate of the extent of illicit waste trafficking in the EU“, BlockWaste Project, oktoober 2017, lk 29–30.

metallijäätmeid, kuid arestiti ka elektroonikaromude saadetisi. ELis toimus enamik arestimistest Belgias, Poolas ja Taanis⁷³. Ohtlikke elektroonikaromusid on arestitud ka varasemate DEMETERi operatsioonide tulemusel⁷⁴.

Elektroonikaromude kogumise, ringlussevõtu ja korduskasutamise edasine suurendamine

53 Elektroonikaromude direktiiviga kehtestati alates 2019. aastast kehtiv minimaalne kogumismäär 65% asjaomases liikmesriigis kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete keskmisest massist või 85% kõnealuse liikmesriigi territooriumil tekkinud elektroonikaromude massist⁷⁵. Esimese sihtarvuga (65%) mõõdetakse kogumismäära turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete keskmise massi suhtes, mis tähendab, et see ei näita kogutud elektroonikaromude osakaalu.

54 Liikmesriigid peavad esitama 2019. aasta andmed Eurostatile 2021. aasta juuniks, seega ei olnud need 2021. aasta jaanuari seisuga veel kättesaadavad. Eurostati 2017. ja 2018. aasta andmed osutavad sellele, et vähesed liikmesriigid saavutasid neil aastatel 65% suuruse kogumismäära (vt *II lisa joonis 3*). Ühe uuringu kohaselt saavutasid 2019. aastal 65% sihtarvu ainult Bulgaaria ja Horvaatia ning ükski liikmesriik ei saavutanud alternatiivset 85% sihtarvu⁷⁶. Selle peamine põhjus on elektroonikaromude segamine vanametalliga⁷⁷ (vt *joonis 9*).

⁷³ World Customs Organization, „Operation DEMETER VI thwarts transboundary shipments of illegal waste and ozone depleting substances“, 29. oktoober 2020.

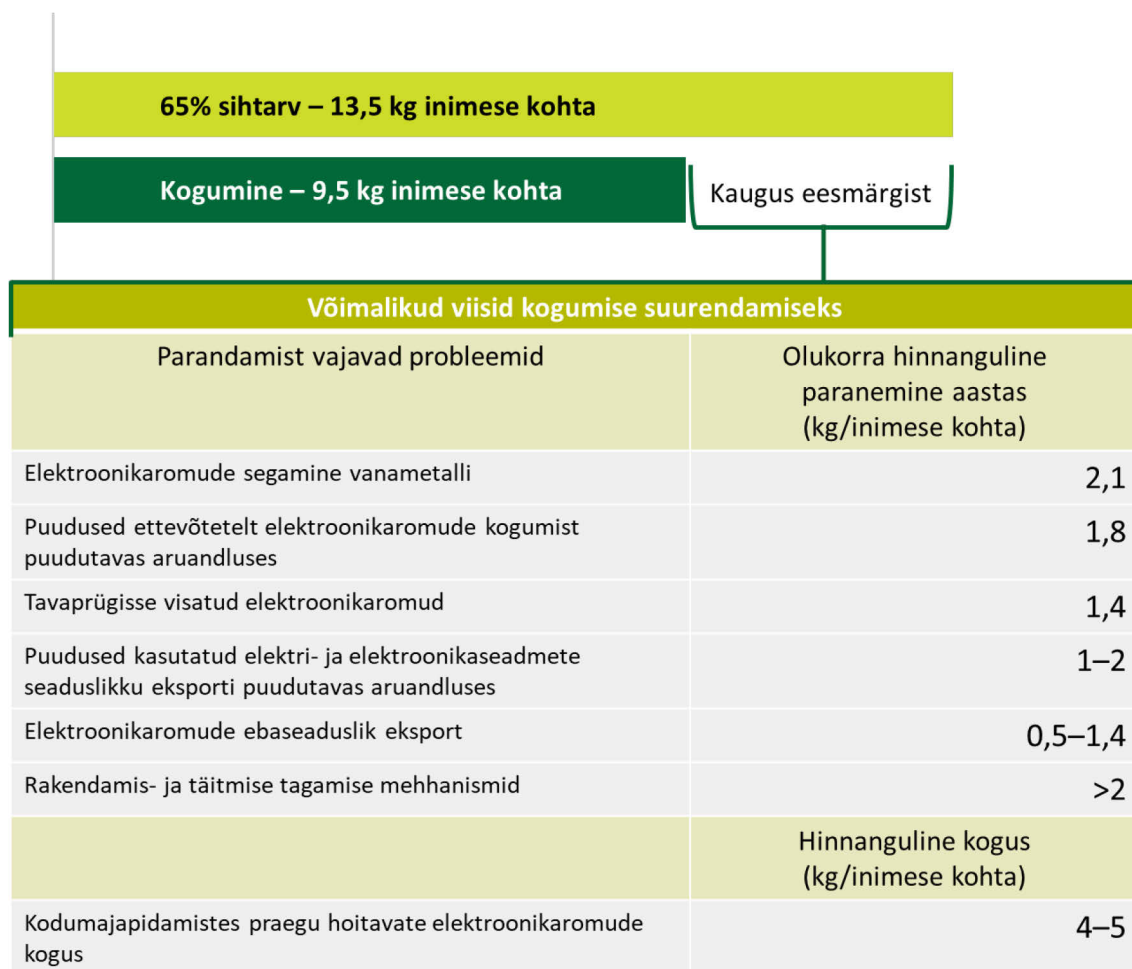
⁷⁴ Maailma Tolliorganisatsioon, „Illegal trade in waste: overview of Operation Demeter IV“, 28. november 2018.

⁷⁵ Direktiivi 2012/19/EL artikkel 7.1.

⁷⁶ C.P. Baldé, M. Wagner, G. Iattoni, R. Kuehr, „In-depth Review of the WEEE Collection Rates and Targets in the EU-28, Norway, Switzerland, and Iceland“, 2020, United Nations University (UNU) / United Nations Institute for Training and Research (UNITAR) – co-hosting the SCYCLE Programme, Bonn, Saksamaa, lk 28-31.

⁷⁷ *Idem*, lk 32-50.

**Joonis 9. 2019. aasta sihtarvust puuduolev kogus
(2018. aasta andmete põhjal, EL 27 + Ühendkuningriik, Norra ja Island)**

Allikas: Euroopa Kontrollikoda, tuginedes dokumendile „In-depth review of the WEEE Collection Rates and Targets“, UNU/UNITAR.

55 2019. aastaks kogumisele seatud sihtarvud täiendavad tervet rida muid taaskasutusele seatud sihtarve, mis kehtivad alates 2018. aastast. Need taaskasutamise sihtarvud hõlmavad taaskasutamise miinimummäärasid, kuid ka ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise miinimummäärasid (vt [joonis 10](#)).

Joonis 10. Elektroonikaromude taaskasutamise sihtarvud, mis kehtivad alates 15. augustist 2018

Taaskasutamise määr 85% ning ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise määr 80%

- **Soojusvahetusseadmed**
- **Suured seadmed** (mille mis tahes väline mõõde on üle 50 cm)

Taaskasutamise määr 80% ning ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise määr 70%

- **Ekraanid, kuvarid** ja suurema kui 100 cm² ekraaniga seadmed

Taaskasutamise määr 75% ning ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamise määr 55%

- **Väikesed seadmed**, sealhulgas väikesed IT- ja telekommunikatsiooniseadmed

Ringlussevõtt 80%

- **Lambid**

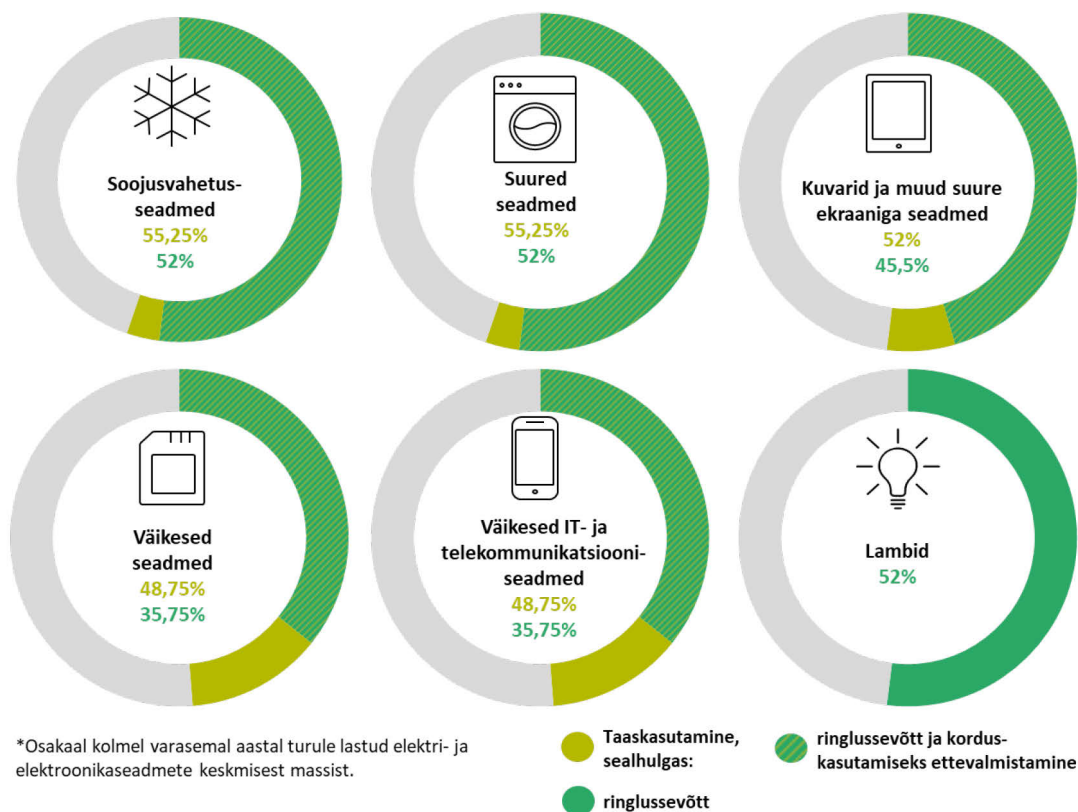
Märkus: sihtarvude aluseks on peale kogumist töödeldud elektroonikaromude osakaal.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda elektroonikaromude direktiivi põhjal.

56 Isegi kui EL saavutaks kõigi kuue kasutuselt kõrvaldatud elektri- ja elektroonikaseadmete kategooria puhul minimaalse kogumismäära 65%, jääks suur osa elektroonikaromudest ikka veel ringlusse võtmata ja korduskasutamiseks ette valmistamata. Sellise hüpoteetilise stsenaariumi korral võtaks EL (protsendina turule lastud toodete keskmisest kaalust) ringlusse 35,75% oma mobiiltelefonidest, 45,5% teleritest ja 52% külmikutest (vt [joonis 11](#)).

Joonis 11. Taaskasutamine, ringlussevõtt ja korduskasutamiseks ettevalmistamine (kui kogumismäär oleks 65%)

Kui liikmesriigid saavutaksid **65% kogumiseesmärgi***, tähendaks see järgnevat:

Allikas: Euroopa Kontrollikoda elektroonikaromude direktiivi põhjal.

57 Tootedisaini abil saab vähendada elektroonikaromude hulka ja suurendada korduskasutamist, muutes elektri- ja elektroonikaseadmed vastupidavamaks ja hõlpsamini parandatavaks⁷⁸. Tootjad saavad suurendada toote vastupidavust, näiteks materjalide parema valiku ja toote koostisosade kokkupanemisel kasutatavate meetodite muutmise kaudu. Parem disain võib suurendada ka toodete parandatavust.

58 Elektroonikaromude direktiiv sisaldab mõningaid sätteid tootedisaini kohta. Ringmajanduse suunas liikumiseks nähakse ELi uues ringmajanduse tegevuskavas ette ka muudatusi tootedisainis. Oleme juba juhtinud tähelepanu disaini rollile toodete ringlussevõetavusele, parandatavusele ja vastupidavusele (vt [4. selgitus](#)).

⁷⁸ Parajuly, K. et al, „Future e-waste scenarios“, StEP, UNU Vie-SCYCLE, and UNEP IETC, Bonn ja Osaka, 2019, lk 20.

4. selgitus

Kontrollikoja varasem töö ökodisaini valdkonnas

Märkisime eriaruandes nr 1/2020⁷⁹, et komisjon on hakanud arvesse võtma selliseid tegureid nagu kriitilise tähtsusega ja haruldased materjalid ning toodete ringlussevõetavus, parandatavus ja vastupidavus. Soovitasime komisjonil võtta vastu standardne metoodikaraamistik, mis sisaldaks ringmajanduse nõudeid, mida saaks kasutada tootedisaini seisukohast oluliste seadusandlike ettepanekute ettevalmistamisel. Komisjon nõustus soovitusega ja tal on selle rakendamiseks aega kuni 2021. aasta detsembrini.

59 2019. aastal ajakohastas komisjon kümne eri tooteklassi ökodisaini nõuded⁸⁰. Neist kuue puhul (külmutusseadmed, kuvarid, kodumajapidamises kasutatavad nõudepesumasinad, kodumajapidamises kasutatavad pesumasinad ja pesumasinad-kuivatid, otsese müügifunktsiooniga külmikud ning keevitusseadmed) sätestati⁸¹, et tootjad peavad 2021. aastaks tagama, et tooted on projekteeritud nii, et neid on võimalik parandada „laialdaselt kättesaadavate tööriistadega“. Läbivaadatud nõuetega nähti samuti ette, et tootjad peavad tagama professionaalsetele remonditöökodadele (ja mõnel juhul ka lõppkasutajatele) varuosade kättesaadavuse.

60 Need ajakohastatud ökodisaininõuded ei hõlma veel mõningaid levinud elektri- ja elektroonikaseadmeid, nagu mobiiltelefone ja arvuteid. Euroopa Tarbijaliitude Amet (BEUC), mis esindab 32 Euroopa riigi 45 tarbijaorganisatsiooni, on kritiseerinud nõuet, mille kohaselt puudub lõppkasutajatel varuosadele samasugune juurdepääsuõigus nagu see on professionaalsetel remonditöökodadel⁸².

⁷⁹ Euroopa Kontrollikoja eriaruanne nr 1/2020: „Eli tegevus ökodisaini ja energiamärgistuse valdkonnas: oluline panus energiatõhususe suurendamisse, mida vähendavad märkimisväärsed viivitused ja nõuete mittetäitmine“.

⁸⁰ Euroopa Komisjon, Pressinurk: „The new ecodesign measures explained“, 1. oktoober 2019.

⁸¹ Komisjoni määrus (EL) 2019/2019, komisjoni määrus (EL) 2019/2021, komisjoni määrus (EL) 2019/2022, komisjoni määrus (EL) 2019/2023, komisjoni määrus (EL) 2019/2024 ja komisjoni määrus (EL) 2019/1784.

⁸² BEUC, „Thanks to the EU, we’re moving closer to a repair society“, 2. oktoober 2019.

Kokkuvõtvad märkused

61 ELis on edumeelsem elektroonikajäätmete käitlemise raamistik kui maailma teistes piirkondades. ELi liikmesriigid koguvad ja taaskasutavad keskmiselt rohkem elektroonikaromusid kui enamik kolmandaid riike. Elektroonikajäätmete kogumine ja taaskasutamine ELis on aja jooksul paranenud ning liidus võetakse praegu ringlusse üle 80% kogutud elektroonikaromudest. EL tervikuna on täitnud oma varasemad elektroonikaromude kogumise ja taaskasutamise sihtarvud, kuigi mõnes liikmesriigis jäi 2016. aasta kogumise sihtarv saavutamata. Seejärel seadis liit endale uued raskemini saavutatavad kogumise ja taaskasutamise sihtarvud (andmed nende täitmise kohta ei ole veel kättesaadavad).

62 EL on aja jooksul parandanud elektroonikajäätmeid käsitlevaid õigusakte, vaadates läbi nii eesmärgid, elektroonikajäätmete liigituse kui ka aruandluskorra. Komisjon on hinnanud poliitika rakendamist, andnud suuniseid ja algatanud liikmesriikide vastu rikkumismenetlusi.

63 Samas on ELi elektroonikaromude käitlemisel endiselt probleeme. Üks neist on elektroonikaromude käitlemise praeguste nõuete rakendamine. Näiteks puuduvad liikmesriikide ametiasutustel sageli ressursid suure arvu ettevõtjate kontrollimiseks, ning nad ei suuda teha jäätmesaadetiste ekspordi puhul õiguslikult nõutavat „samaväärsete töötlemistingimuste“ kontrolli. Teine probleem puudutab puudusi elektroonikajäätmete käitlemisel, nendega ebaseaduslikku kauplemist ja muud liiki kuritegevust. Lisaks seisab EL silmitsi ülesandega suurendada veelgi elektroonikajäätmete kogumist, ringlussevõttu ja korduskasutamist.

I auditikoda, mida juhib kontrollikoja liige Samo Jereb, võttis käesoleva ülevaate vastu 14. aprillil 2021 Luxembourgis.

Kontrollikoja nimel

president

Klaus-Heiner Lehne

Lisad

I lisa. Kokkuvõte ELi elektroonikaromude taaskasutamise ja ringlussevõtu eesmärkidest

Tabel 1. ELi Elektroonikaromude taaskasutamise ja ringlussevõtu eesmärgid

13. august 2012 kuni 14. august 2015	15. august 2015 kuni 14. august 2018	15. august 2018
80% taaskasutamine koos 75%-lise ringlussevõtuga (I lisa kategooriatesse 1 ja 10 kuuluvad elektroonikaromud)	85% taaskasutamine koos 80%-lise ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamisega (I lisa kategooriatesse 1 ja 10 kuuluvad elektroonikaromud)	85% taaskasutamine koos 80%-lise ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamisega (III lisa kategooriatesse 1 ja 4 kuuluvad elektroonikaromud)
75% taaskasutamine koos 65%-lise ringlussevõtuga (I lisa kategooriatesse 3 ja 4 kuuluvad elektroonikaromud)	80% taaskasutamine koos 70%-lise ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamisega (I lisa kategooriatesse 3 ja 4 kuuluvad elektroonikaromud)	80% taaskasutamine koos 70%-lise ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamisega (III lisa kategooriatesse 2 kuuluvad elektroonikaromud)
70% taaskasutamine koos 50%-lise ringlussevõtuga (I lisa kategooriatesse 2, 5, 6, 7, 8 ja 9 kuuluvad elektroonikaromud)	75% taaskasutamine koos 55%-lise ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamisega (I lisa kategooriatesse 2, 5, 6, 7, 8 ja 9 kuuluvad elektroonikaromud)	75% taaskasutamine koos 55%-lise ringlussevõtu ja korduskasutamiseks ettevalmistamisega (III lisa kategooriatesse 5 ja 6 kuuluvad elektroonikaromud)
80% gaaslahenduslampide ringlussevõtt	80% gaaslahenduslampide ringlussevõtt	80% lampide ringlussevõtt
I lisa kategooriad	1. Suured kodumajapidamisseadmed 2. Väikesed kodumajapidamisseadmed 3. Infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniseadmed 4. Tarbijatele määratud seadmed ja päikesepaneelid 5. Valgustusseadmed 6. Elektri- ja elektrontööriistad (välja arvatud suured paiksed tööstuslikud tööriistad) 7. Mänguasjad, vaba aja veetmise ja spordivahendid 8. Meditsiiniseadmed (välja arvatud kõik implantaadid ja nakatunud tooted) 9. Seire- ja valveseadmed 10. Automaatsed väljastusseadmed	

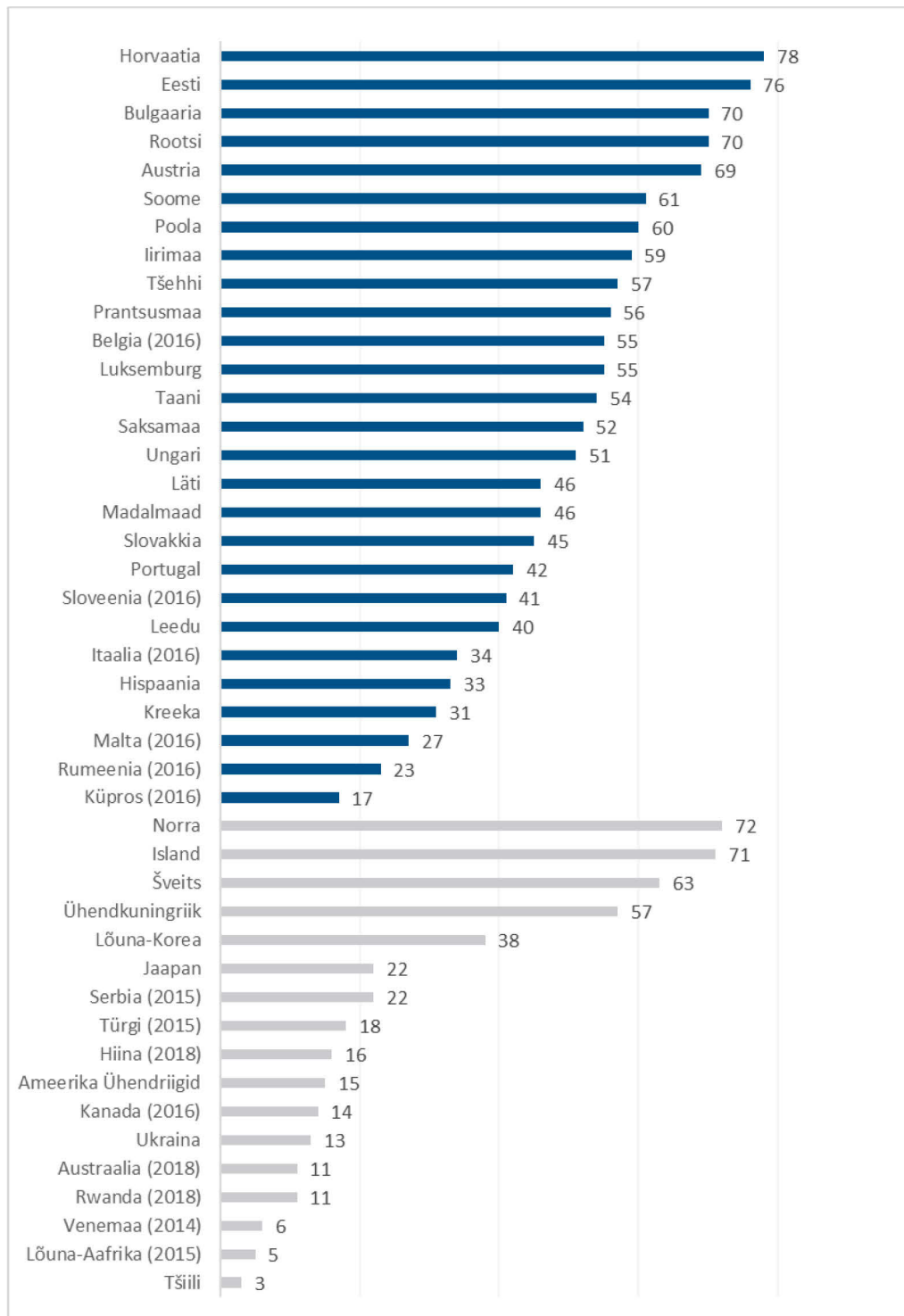
13. august 2012 kuni 14. august 2015	15. august 2015 kuni 14. august 2018	15. august 2018
III lisa kategooriad	1. Soojusvahetusseadmed 2. Ekraanid, kuvarid ja suurema kui 100 cm² ekraaniga varustatud seadmed 3. Lambid 4. Suured seadmed (mille mis tahes väline mõõde on üle 50 cm) 5. Väikesed seadmed (mille ükski väline mõõde ei ületa 50 cm) 6. Väikesed infotehnoloogia- ja telekommunikatsiooniseadmed (mille ükski väline mõõde ei ületa 50 cm)	

Märkus: sihtarvud näitavad protsenti pärast kogumist töödeldud elektroonikaromudest, mitte turule lastud toodetest.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda ELi õigusaktide põhjal.

II lisa. Andmed elektroonikaromude kogumise ja taaskasutamise kohta

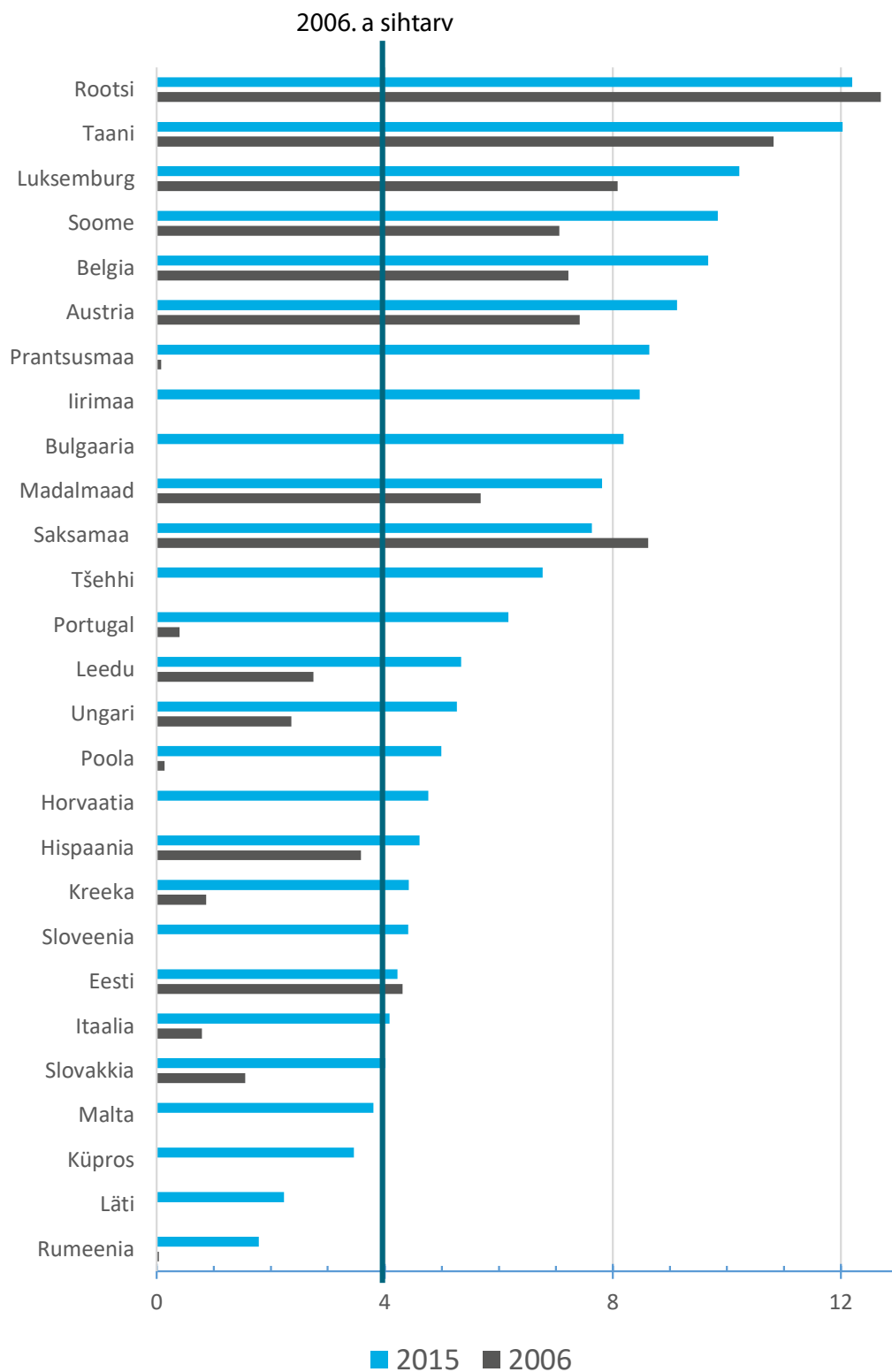
Joonis 1. Elektroonikaromude kogumismäär (% 2017*)

Märkus: Kogumismäär protsendina tekkinud jäätmetest.*Välja arvatud juhul, kui on märgitud teisiti.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda (andmete allikas [Global E-waste Statistics Partnership](#)).

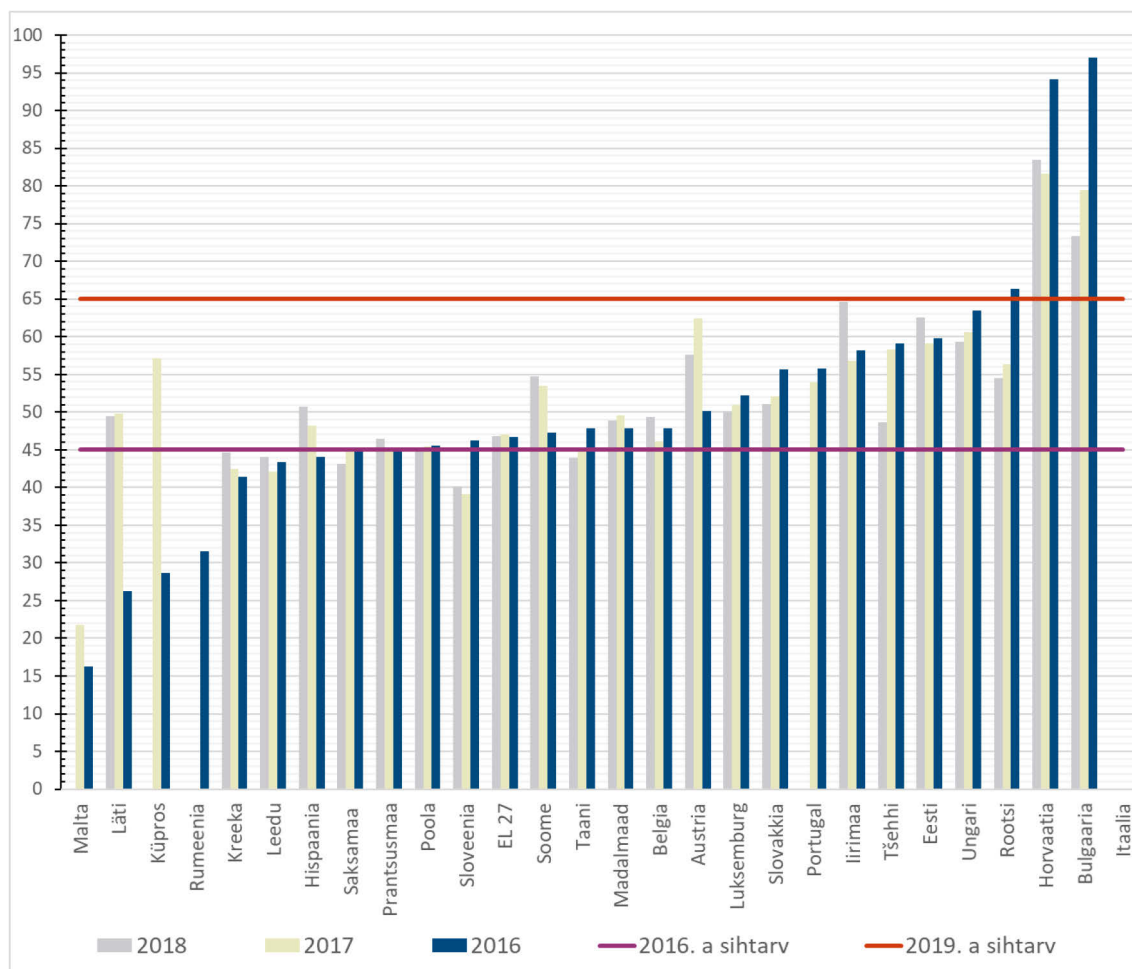
Joonis 2. Kodumajapidamistest elektroonikaromude kogumine (kg inimese kohta)

Märkus: Bulgaaria, Horvaatia, Iirimaa, Küprose, Läti, Malta, Sloveenia ja Tšehhi kohta 2006. aasta andmed puuduvad.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Eurostati andmete põhjal.

Joonis 3. Elektroonikaromude kogumismäär koos 2016. ja 2019. aasta sihtarvudega (%*)

*Osakaal kolmel varasemal aastal turule lastud toodete keskmisest massist.

Märkus: Itaalia kohta andmed puuduvad.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Eurostati andmete põhjal.

Tabel 1. Elektroonikaromude kogumismäär ELis ja selle liikmesriikides (%*)

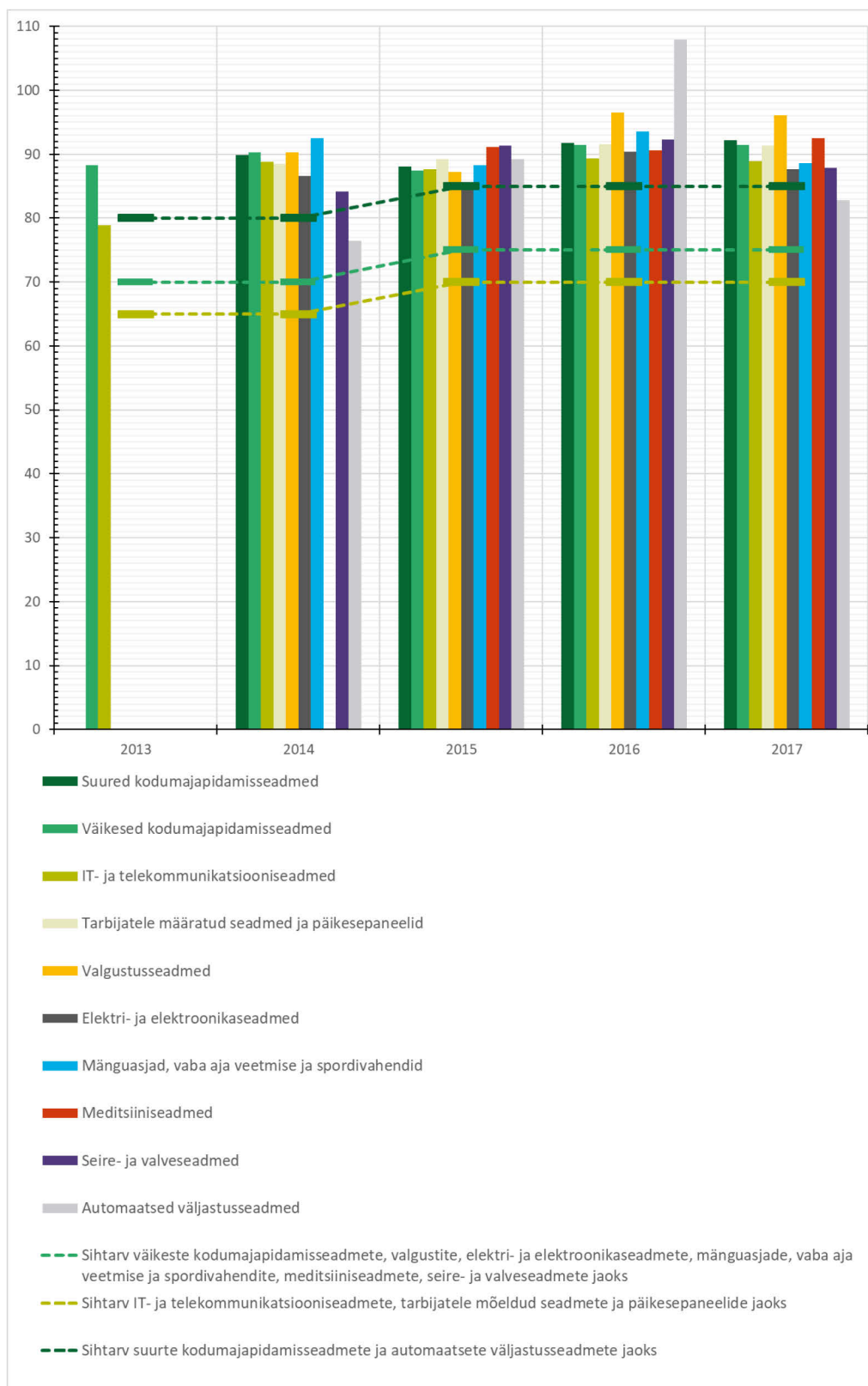
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
EL 27	38,6	39,2	39,4	43,1	46,7	47,0	46,8
Austria	47,7	47,6	49,1	50,2	50,1	62,4	57,6
Belgia	39,4	38,8	38,6	41,4	47,9	46,1	49,4
Bulgaaria	72,8	67,8	78,8	106,0	97,0	79,4	73,4
Horvaatia	A/P	A/P	37,2	60,1	94,1	81,6	83,5
Küpros	14,1	14,5	18,2	28,5	28,7	57,1	A/P
Tšehhi	30,4	31,4	33,0	42,0	59,1	58,3	48,7
Taani	52,5	50,1	50,8	50,3	47,9	44,9	44,0
Eesti	42,4	32,9	42,0	50,5	59,8	59,1	62,6
Soome	36,3	40,3	47,1	46,7	47,3	53,5	54,8
Prantsusmaa	29,0	29,4	32,5	39,3	45,3	44,7	46,1
Saksamaa	40,9	42,2	42,9	42,5	44,9	45,1	43,1
Kreeka	20,5	24,6	33,0	36,8	41,4	42,4	44,6
Ungari	35,9	45,6	54,8	60,8	63,5	60,6	59,3
Iirimaa	42,3	45,6	50,1	55,4	58,2	56,8	64,6
Itaalia	48,4	43,6	34,5	39,4	A/P	A/P	A/P
Läti	30,2	30,3	29,3	27,7	26,3	49,8	49,5
Leedu	58,3	62,1	81,6	55,8	43,4	42,1	44,1
Luksemburg	31,8	33,4	40,2	48,9	52,2	51,0	50,0
Malta	10,8	12,2	11,9	13,2	16,3	21,8	A/P
Madalmaad	A/P	A/P	A/P	45,8	47,9	49,6	48,9
Poola	36,2	34,7	35,0	40,2	45,6	45,4	44,7
Portugal	28,7	37,1	49,1	53,6	55,8	53,9	A/P
Rumeenia	17,2	24,2	24,4	30,1	31,5	A/P	A/P
Slovakkia	48,3	47,3	48,7	47,6	55,7	52,1	51,1
Sloveenia	33,0	29,7	33,7	36,2	46,2	39,1	40,2
Hispaania	22,5	31,7	31,2	41,4	44,1	48,2	50,7
Rootsi	74,1	77,5	62,7	61,7	66,4	56,3	54,5

A/P = andmed puuduvad

* % vastaval territooriumil viimase kolme aasta jooksul turule toodud toodete keskmisest kogusest.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Eurostati andmete põhjal.

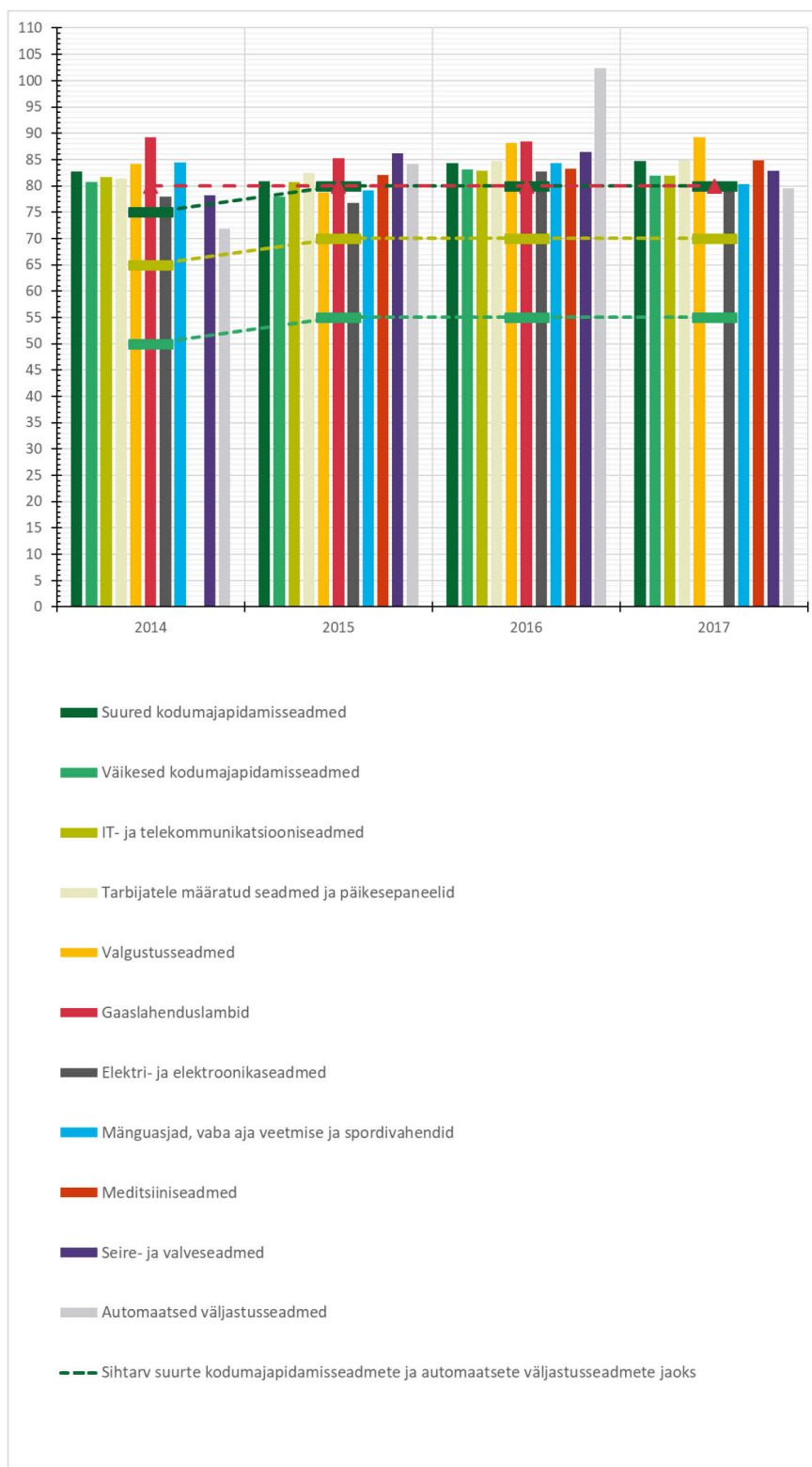
Joonis 4. Taaskasutamine tootekategooriate kaupa (EL 27, % sihtarvudest)

Märkus: Osa 2014.–2017. aasta andmeid puudub.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Eurostati andmete põhjal.

Joonis 5. Ringlussevõtt koos korduskasutamiseks ettevalmistamisega kategooriate kaupa (EL 27, % sihtarvudest)

Märkus: 2012. ja 2013. aasta andmed puuduvad. Osa 2014.–2017. aasta andmeid puudub.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda Eurostati andmete põhjal.

III lisa. ELi liikmesriikides elektroonikaromude kohta tehtud auditid

Tabel 1. Kõrgeimate kontrolliasutuste tehtud elektroonikaromude auditite peamised leiud

Audit	Elektroonikaromudega seotud põhiküsimused
2019 – Tribunal de Cuentas (ES) „Environmental actions carried out by municipalities of more than 10 000 inhabitants of the Autonomous Communities without their own regional audit office“	15 omavalitsusüksusest, mille elektroonikaromude käitlemist auditeeriti, ei olnud üks kehtestanud elektroonikaromude liigiti kogumise süsteemi ja seitse kogusid neid küll liigiti, kuid osana üldistest olmejäätmest.
2018 – Valstybės Kontrolė (LT) „Hazardous waste management“	Kõiki ohtlike jätmeid ei tehtud kindlaks; suur hulk ohtlike jätmeid koguti koos tavaliste olmejätmetega. Ohtlike jätmete käitlemiseks anti lube ilma et oleks täielikult hinnatud nende võimalikku mõju rahvatervisele. Esines juhtumeid, kus käideldud jätmete kogus ületas lubades fikseeritud maksimaalse koguse.
2018 – Riigikontroll (EE) „Ohtlike ja radioaktiivsete jätmete käitlemise järelaudit“	2015. aasta auditi soovitude elluviimine käib, kuid endiselt on probleeme. Ohtlike jätmeid on hakanud kuhjuma ettevõtete juures.
2017 – Valstybės Kontrolė (LT) „Application of the producer responsibility principle“	Riigil puuduvad õiged ja usaldusväärsed andmed siseturule lastud toodete koguse ja jäätmekäitluse kohta. Ametiasutused ei kontrolli kõige riskantsemaid tootjaid ja importijaid.
2017 – Najwyższa Izba Kontroli (PL) „Management system of used electric and electronic devices“	Enamik auditeeritud üksustest ei järginud asjaomaseid reegleid. Enamik ei registreerinud elektroonikaromusid korrektselt ja paljud ei esitanud asjaomasele asutusele aruandeid. Riigisiseste õigusaktide ebaselgus tõi kaasa olukorra, kus nii riiklikud kui ka piirkondlikud ametiasutused ei pidanud end kontrollide eest vastutavaks.
2016 – Riigikontroll (EE) „Riigi ja kohalike omavalitsuste tegevus olmejätmete kogumisel ja taaskasutusse suunamisel Kas olmejätmed jõuavad materjalina ringlusse?“	Elektroonikaromusid sageli ei sorteerita. Paljudel inimestel ei eole võimalik sorditud jätmeid kodu lähedal ära visata.
2015 – Riksrevisionen (SE) „Transport of hazardous waste – effectively supervised?“	Järelevalve ohtlike jätmete veo üle on puudulik ja mittetõsiselt osalisi sanktsioonid ei heiduta.
2015 – Riigikontroll (EE) „Ohtlike ja radioaktiivsete jätmete käitlemine Kas riik on saanud hakkama ohtlike ja radioaktiivsete jätmete käitlemise korraldamisega?“	Riigi ohtlike jätmete aruandlus sisaldab palju ebaõigeid andmeid. Ohtlike jätmete kogused kasvasid, kuid taaskasutamine jäi 2008. aasta tasemele (ohtlikud jätmed, k.a elektroonikaromud). Kogumiskeskused ei ole suutnud tagada ohtlike jätmete nõuetekohast käitlemist.

Audit	Elektroonikaromudega seotud põhiküsimused
2013 – EUROSAT – (BG, EL, HU, IE, NL, NO, PL, ja SL kõrgeimad kontrolliasutused) „Coordinated audit on the enforcement of the European Waste Shipment Regulation: Joint report based on eight national audits“	Ametlikult täidavad kõik auditeeritud riigid jäätmesaadetisi käsitlevaid ELi õigusakte, kuid nende täitmise tagamises, õigusaktide tõlgendamises ja rikkumiste käsitlemises esineb märkimisväärsed erinevusi. Mitmes riigis esineb elektroonikajäätmete impordi ja ekspordi väärklassifitseerimist, mida hõlbustavad erinevused Baseli konventsiooni jäätmete klassifikatsiooni ja tolliasutuste kasutatavate tariifikoodide vahel.

Allikas: Euroopa Kontrollikoda loetletud aruannete põhjal.

Akronüümid ja lühendid

BEUC: Euroopa Tarbijaliitude Amet

CENELEC: Euroopa Elektrotehnika Standardikomitee

DG ENV: Euroopa Komisjoni keskkonna peadirektoraat

Europol: Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Amet

IKT: info- ja kommunikatsioonitehnoloogia

INTOSAI: kõrgeimate kontrolliasutuste rahvusvaheline organisatsioon

OECD: Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon

OLAF: Euroopa Pettustevastane Amet

WCO: Maailma Tolliorganisatsioon

Mõisted

Elektroonikajäätmed: elektri- ja elektroonikaseadmed, mis ei ole enam kasutajate jaoks väärtuslikud või ei täida enam oma algset otstarvet (nimetatakse ka elektroonikaromudeks).

Laiendatud tootjavastutus: lähenemisviis, millega lisatakse tootja keskkonnavastutusele toote olelusringi tarbijajärgne etapp, sealhulgas ringlussevõtt ja kõrvaldamine.

Ringmajandus: majandussüsteem, mille eesmärk on vähendada ressursikasutust, jäätmeid ja heitkoguseid [korduskasutamise](#), [jagamise](#), parandamise, taastamise, [taastootmise](#) ja [ringlussevõtu](#) kaudu.

Tootjavastutusorganisatsioon: organisatsioon, mille tootjad on loonud oma toodete keskkonnamõjuga seotud kohustuste täitmiseks.

Ökodisain: projekteerimisel kasutatav lähenemisviis, mis minimeerib keskkonnamõju toote olelusringi kõigis etappides.

Ülevaate koostajad

Käesoleva ülevaate („Elektroonikaromud – ELi tegevus ja lahendamist vajavad ülesanded“) võttis vastu loodusvarade säästva kasutamise valdkonnaga tegelev I auditikoda, mille eesistuja on kontrollikoja liige Samo Jereb. Ülevaate koostamist juhtis kontrollikoja liige Joëlle Elvinger, keda toetasid kabinetiülem Ildikó Preiss, kabineti nõunik Charlotta Törneling, valdkonnajuht Robert Markus, rühmajuht Ernesto Roessing ja audiitor João Coelho. Keelealast abi osutas Adrian Williams. Visuaalsete elementidega toetas Marika Meisenzahl.

AUTORIÕIGUS

© Euroopa Liit, 2021.

Euroopa Kontrollikoja taaskasutamispoliitika põhineb [Euroopa Kontrollikoja otsusel nr 6–2019](#) avatud andmete poliitika ja dokumentide taaskasutamise kohta.

Kui ei ole märgitud teisiti (nt eraldiseisvates autoriõiguse märgetes), on ELile kuuluv kontrollikoja sisu litsentsitud vastavalt [litsentsile Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#). See tähendab, et taaskasutamine on lubatud, kui autoriõigustele on viidatud ja muudatused on ära märgitud. Taaskasutaja ei tohi moonutada dokumentide algset tähendust ega sõnumit. Kontrollikoda ei vastuta taaskasutamise tagajärgede eest.

Kui konkreetsetes sisus, näiteks kontrollikoja töötajatest tehtud fotodel, on kujutatud tuvastatavaid eraisikuid, või kui see sisaldab kolmandate isikute teoseid, tuleb teil taotleda täiendavaid õigusi. Kui luba on saadud, tühistab see eespool nimetatud üldise loa ja osutab selgelt mis tahes kasutuspiirangutele.

On võimalik, et ELile mittekuuluva sisu kasutamiseks või taasesitamiseks peate küsima luba otse autoriõiguse omajatelt. Tööstusomandi õigustega hõlmatud tarkvara või dokumendid, nagu patendid, kaubamärgid, registreeritud disainilahendused, logod ja nimed, ei kuulu kontrollikoja taaskasutamispoliitika alla ega ole teile litsentsitud.

Domeeni europa.eu alla koondatud Euroopa Liidu institutsioonide veebisaitidel leidub linke, mis viivad muudele veebisaitidele. Kontrollikoda ei vastuta nende sisu eest ja soovib teil seetõttu tutvuda nende veebisaitide isikuandmete ja autoriõiguse kaitse põhimõtetega.

Euroopa Kontrollikoja logo kasutamine

Euroopa Kontrollikoja logo ei tohi kasutada ilma kontrollikoja eelneva nõusolekuta.

Käesolevas ülevaates keskendutakse ELi rollile ja tegevusele elektroonikaromude käitlemisega seotud probleemide lahendamisel. ELi liikmesriigid koguvad ja taaskasutavad keskmiselt rohkem elektroonikaromusid kui enamik kolmandaid riike. ELi riigid kokku saavutasid varasemad elektroonikaromude kogumise ja taaskasutamise sihtarvud ja seadsid endale seejärel raskemini saavutatavad eesmärgid. Sellele vaatamata on veel täitmist vajavaid ülesandeid. Meie ülevaates vaadeldakse elektroonikaromude käitlemise nõuete täitmisega seotud ülesandeid; elektroonikajäätmete käitlemisega seotud probleemi, ebaseadusliku kauplemise ja muud liiki kuritegevuse vastast võitlust ning elektroonikaromude kogumise, ringlussevõtu ja korduskasutamise edasist suurendamist.

EUROOPA KONTROLLIKODA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUKSEMBURG

Tel +352 4398-1

Päringud: eca.europa.eu/et/Pages/ContactForm.aspx

Veebisait: eca.europa.eu

Twitter: @EUAuditors

**EUROOPA
KONTROLLIKODA**